

DOI: 10.7596/taksad.v3i2.322

İSLAMİ DİRİLİŞİN ELEŞTİREL DÜŞÜNME METODU¹

Muhammed Mümtaz Ali

Çev. Aysun GÜZEY²

İçtihat-İslami Düşünce ve Eleştirel Düşünmenin Metodu: Yeni İlkeler İhtiyacı

İslam'da İçtihat olarak bilinen bir metot, gerçeği veya bir şeyin ya da düşüncenin geçerliliğini doğrulamak için kullanılmaktadır. Peygamber Muhammed'in (Sallallahu Aleyhi ve sellem) zamanından beri kullanılmıştır. İçtihat üzerine kurulu düşünme süreci, İslami miras içerisinde şüphesiz eleştirel düşünmede geçerli bir metottur. Bununla birlikte, bu metot hüküm (yargı) alanı veya şeriat hukuku dışında genişletilememiştir ve bu nedenle gelişmemiştir. İslami eleştirel düşünme yöntemi içtihatdır. İçtihat hayatın pek çok alanında ciddi anlamda uygulanmamaktadır. İslami düşüncenin yöntemi olarak ele alınmaz. Ne yazık ki, fıkhnın gelişimiyle sınırlıdır. İçtihadın klasik görünümü, onun vasıtasıyla hukukçuların şeriatın kaynaklarından kısaca Kur'an ve Sünnet'ten kuralları anlamaya ve türetmeye çalıştığı bir yöntem olmasıdır. Bazı insanların İçtihatı bakış açıları daha ayrıntılıdır. Onlar İçtihadı, Kur'an ve Sünnet'te olduğu gibi, vahiy edilen kuralların entelektüel, politik, ekonomik, hukuki, teknolojik ve toplumun ahlaki gelişmeleri doğrultusunda yorumlanabileceği ve geliştirilip yaşatılabileceği bir süreç ve aynı zamanda bir mekanizma olarak tanımlamaktadırlar. Çağımızın liberalleri ve modernistleri içtihadın, yeni bir sorunun çözümünde, bir kurumda, bir görüş veya fikir için ya da İslami bir perspektif veya bakış açısının gerekli olduğu yerlerde veya İslam'ın temel metni ve mirasıyla birlikte İslam'la ilgili olanı bulmak için hukukla oldukça aşına olan Müslüman bir âlimin herhangi bir girişimini kapsayacak şekilde geniş anlamda kullanıldığını düşünmektedir. Onlar bu anlamın Müslüman

¹ Bu makale Muhammed Mümtaz Ali, *Critical Thinking: An Islamic Perspective*, (Perpustakaan Negara Malaya 2008) isimli kitabın 75-125. sayfaları arasının çevirisinden oluşmaktadır. Çeviri için yönlendiren hocamız Prof.Dr. Hür Mahmut Yücer'e teşekkür ederim.

² Karabük Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Yüksek lisans öğrencisi.

aydınların ilgilerini çekebilecek kadar geniş olduğunu varsaymaktadır. Ancak, liberal ve modernistlerin sözde geniş görüş açısı, İslam'da İctihadın asıl amacını yansıtmaz. Aslında, liberal ve modern aydınlar ve cahil önderler İctihadın gerçek anlamını ve amacını anlama yeteneğine sahip değildir. Bu, politikalarında, gelişme modellerinde ve medeniyet inşa etme sürecinde oldukça açıktır. Modern Batı toplumlarında uygulanan aynı gelişme kavramı birçok Müslüman toplumunda benimsenmiştir. Gelişme, kültür ve hatta medeniyetin hâkim kavramı nedir? Yüksek katlı binalar, teknolojik altyapılar, sanayileşme, kentleşme vb. kalkınma ve medeniyetin delilleri olarak görünmektedir. Birleşmiş Milletler Örgütü, bazı feminist tartışmalara göre “kadının güçlendirilmesi” gündemini ve kendi tanımını belirlediğinden beri, tüm Müslüman ulus-devletleri bu gündemin uygulanması konusunda acele etmektedirler. Müslümanların birçok alanda uluslararası baskılara dayanması mümkün değildir. Bu durum Müslüman aydınların İctihata karşı tavrını göstermektedir. Bu konu modern Batı dünyasındaki güncel felsefi söylemin analiz edilmesiyle daha iyi izah edilebilir. Daha fazla teknolojik gelişmenin sorunları hafifleteceği konusunda tartışmalar devam etmektedir.

Teknolojinin gelişmesi toplumsal cinsiyet eşitsizliği olmak üzere tüm eşitsizlikleri ortadan kaldıracaktır. Teknolojinin gelişmesi ile bizim de ilerlediğimiz doğru mudur? Yoksa insanlık tek başına çözemediği pek çok sorun ile etkilenmiş değil midir? Güncel senaryonun derin bir analizi, insanın artık daha fazla özgür ve bağımsız olmadığı gerçeğini ortaya koymaktadır. Bu modern dünyada, insan her zamankinden daha fazla bağımlı hale gelmiştir. O iletişim teknolojisi, elektronik ve yazılı medya tarafından etkilenir ve bağımsız düşünmekten acizdir. Bu, onun fikirlerinin kendine ait olmadığı anlamına gelir. Fikirleri propaganda ile şekillenir. Aynı şekilde, fiziksel varlık düzeyinde, teknolojiye her zamankinden daha bağımlıdır. Tüm bu faktörlerin sağlıklı yaşamın özelliklerini çaldığı ve çok sayıda hastalığın gelişmesine neden olduğu doğru değil midir? Neden *Tarihin Sonu* aniden *Büyük Çözümeye* dönüşmüştür? Galip ideoloji -Batılı liberalizm ve demokrasi- neden insan doğasından yeni bir anlayış istiyor? Neden Fukuyama sosyal düzenin yeniden oluşturulması için çağrıda bulunuyor? Hungtinton'un talep ettiği gibi, neden dünyamızın yeniden düzenlenmesine ihtiyaç duyuyoruz? Biz nerede ve neden yanıldık? Neden aydınlanma artık bizi aydınlatmak için başarısız oldu? Francis Fukuyama'nın *Büyük Çözümeye* için yaptığı açıklaması, bizim asıl başarısızlığımızın nedeninin modern Batı zihniyetini körü körüne izlememiz olduğunu göstermektedir. Bu tutum, bize Kur'an'da bildirilen onların gözleri vardır ama göremezler şeklindeki beyanı hatırlatıyor:

“Andolsun biz, cinler ve insanlardan, kalpleri olup da bunlarla anlamayan, gözleri olup da bunlarla görmeyen, kulakları olup da bunlarla işitmeyen birçoklarını cehennem için var ettik. İşte bunlar hayvanlar gibi, hatta daha da aşağıdadırlar. İşte bunlar gafillerin ta kendileridir.” [7: 179]

Fukuyama görünürde modern toplumların hoş olmayan durumlara yakalanmış olduğunu anlar: ilerlemek aslında sosyal yabancılaşmanın ve düzensizlik seviyesinin artması vadini vermektedir. Ama yine de O, çağdaş liberal toplumların, artarak yükselen ahlaki çöküş ve sosyal anarşiye mahkûm olmadıklarını savunur. Onun için bu, sebeple geleneği değiştirmek için harcanan çabanın kaçınılmaz sonucu değildir. O, biz insanların yaradılıştan kendi ahlaki kurallarımızı ve kendimiz için bir sosyal düzen tasarımı yaratma yeteneğine sahip

olduğumuzu iddia etmektedir. Eğer eski kurallarımızda herhangi bir sorun görürsek, o zaman sorun yaşadığımız kuralları değiştirmek için yeni kurallar oluşturmaya çalışırız... Eğer teknoloji toplumun belirli eski adetlerini sürdürmeyi zorlaştırırsa, o vakit biz de yenilerini ararız ve temeldeki çıkar, ihtiyaç ve tutkularımıza uygun olacak farklı düzenlemeleri müzakere etmek için mantık yürütürüz.¹ O “bilim hayatında son önemli gelişmeler” ile şu gerçeğe atıfta bulunur; insan potansiyel olarak kendi sosyal düzenini tasarlama yeteneğine ve insan mantığı sosyal hayatın problemlerine çözüm üretme yeteneğine sahiptir.² Şunu iddia eder: doğal ve kendiliğinden olan düzen tartışmasında görüldüğü gibi, insanlar kendileri için ahlaki kurallar üretecek çünkü biraz yaradılıştan biraz da kişisel çıkarlarının sonucu bu şekilde yapmak için tasarlanmışlardır.³

Bu nasıl bir anlayış! Fukuyama, ekoloji ve çevre krizi konusunda dünyanın bütün çabalarının şimdiye kadar boşa çıktığı 'gerçeğini' görmede başarısız olur.1940'dan beri, ilk kez çevre sorunu tanımlandığında, birçok uluslararası konferans düzenlendi. Tüm bu konferanslar çevre sorununun bütün dünya uluslarının kontrolü dışında olduğunu beyan etmişlerdir. 1940 yılında gelişmiş dünyanın on beş Avrupa ülkesi, artan çevre sorununu durdurmak için bir araya geldiler ama başarısız oldular. Yirmi yıl sonra, 1960'da, birçok ülkenin durumu incelemek için katıldığı diğer bir uluslararası konferans düzenlendi. Durumun daha öncekinden daha kötü olduğunu bildirdiler. Otuz yıl sonra, 1990'da, dünyanın hemen bütün ülkelerinin katıldığı ve krizin endişe verici hale geldiği ilan edilen başka bir uluslararası konferans yapıldı. 1990 yılından sonra dünyada birçok zirve düzenlendi ancak yine yararsız uygulama olmaktan öteye geçemedi. Bu Nasr'ın dünya görüşünün değişimini istemesinin nedenidir. O, modern dünya görüşünün doğayı insanın bir düşmanı olarak gördüğü için, insanın doğayı tahrip etmeye başladığını savundu. İnsan dünya görüşünü değiştirmedeği sürece, çevre krizinin üstesinden gelmesi mümkün olmayacaktır.

Marx, Darwin ve Freud'un hepsi de insanın temelde fiziksel bir varlık olduğunu savundular; bu görüşün mantıksal sonucu ise, insan cinsellik dâhil tüm fiziksel isteklerini herhangi bir sınırlama olmaksızın tatmin etmelidir; bu da 'özgür seks 'in neden modern toplumlarda çok yaygın hale geldiğini açıklar. AIDS ile tanıştıktan sonra, aynı 'insan mantığı' şimdi 'güvenli seks' istiyor. Bir süre sonra yine aynı 'insan mantığı' 'seks hayır' ı savunabilir; bazı post-modern düşünürler teknolojinin yardımıyla kadınlar ve erkekler arasındaki tüm fizyolojik farklılıkları ortadan kaldıracabileceklerini iddia etmektedirler. Bekleyelim ve 'insan mantığı' nın kadın ve erkek arasındaki farklılıkları nasıl ortadan kaldırdığını görelim.

Aslında, Fukuyama eski SSCB'de, 'insan mantığının çöküşünü' görmüştü ', ama yine de insan mantığının üstünlüğünde ısrar etmektedir ve bu şekilde aslında kendi mantığının başarısızlığını göstermektedir. Büyük Çözülme sorusu üzerine bazı açıklamalar getirir; Büyük Çözülmeye geniş kültürel değişim, daha fazla refah ve güvenlik, yanlış hükümet politikaları, yoksulluk, adaletsizlik ve bunun gibi çeşitli faktörler neden olmaktadır. O şu sonuca varır; bunların hiçbiri insan mantığının onu doğru biçimde yönlendirme kapasitesinin tükendiğini göstermemektedir. Örneğin, suç, ailelerin parçalanmasına ve güvensizliğe iş yetersizliğinin, fırsat, eğitim ve ekonomik eşitsizliğin neden olduğunu savunur. Bazı

gözlemcilerin ırkçılık ve azınlıklara karşı önyargıyı da nedenler arasına eklediğini dile getirmektedir. Bütün bu meselenin ironisi ise Fukuyama ve diğer tüm yazarların bunun ötesini görememesi ama yine de insan mantığının ona rehberlik yeteneğine sahip olduğu konusunda ısrar etmeleridir.⁴ Bütün bunlar bize insanlığın bütününe verilen Kur'an'ın uyarısını hatırlatır.

Eğer kulumuza (Muhammed'e) indirdiğimiz (Kur'an) hakkında şüphede iseniz, haydin onun benzeri bir sûre getirin ve eğer doğru söyleyenler iseniz, Allah'tan başka şahitlerinizi çağırın (ve bunu ispat edin). Eğer, yapamazsanız -ki hiçbir zaman yapamayacaksınız- o halde yakıtı insanlarla taşlar olan ateşten sakının. O ateş kâfirler için hazırlanmıştır. [2:23]

Kuran'ın bu uyarısı sadece talakatı, belagati ve Kur'an'ın diğer edebi niteliklerini ifade etmektedir ve bu yanlış anlaşılmalıdır. Bu uyarının temelinde ise, Tanrının kılavuzluğu olmaksızın, insanın sadece kendi kendine herhangi bir sosyal, etik, politik ya da ekonomik düzeni tasarlamasının kapasitesini aşması yatmaktadır. O hiçbir şekilde bunu yapma yeteneğine sahip değildir. Hatta tüm insanlık toplu olarak bile bunu yapamaz. Kuran tarafından sunulan ilkelerle karşılaştırılırsa, insanoğlu herhangi bir güvenilir sistemi veya alt sistemi geliştirilebilen ilkeleri oluşturma kapasitesinden tamamen acizdir.

Aslında, bütün insanoğlu güçlerini birleştirmiş olsaydı bile, yine de Kuran'da sunulan yaşam ilkelerini geliştirmeleri mümkün olmazdı. Kuran'ın temel amacı, yüzyıllar boyunca filozofların ve düşünürlerin hakkında spekülasyonlu açıklamalar yaptıkları varoluşun sırlarını ifşa etmektir. Kur'an, bu dünyanın gerçeğinden, başlangıcından ve sonundan bahseder. Bu kâinata insanın gerçek yerini tanımlar. Herhangi bir şeyi düşünmenin ve anlamının doğru yolunun ne olduğunu anlatır. İnsana önceden hayatın bütün düzenini sunar. Bu dünyada Allah'ın rehberliğini reddederse ona kaderinin ne olacağını söyler. Kısacası, insan hayatı ve toplum için Tanrı'nın kitabı Kur'an'da sunulan her şey anlamlı, gerçek ve bilimseldir. Onun iddia ve ilkeleri şüphesiz gerçektir. İnsana kalan tek yol ise, gerçek kalkınma, barış ve refah elde edebilmek için Kur'an'ın rehberliğine kendini teslim etmektir.

Yukarıdaki kısa tartışmanın ışığında, modern dünyada kavramsallaştırılmış ne varsa esasen doğru olmadığı artık çok açıktır. İçtihat ilkesi temelinde onun doğruluğunu ve alakasını kurmak kapsamlı bir çalışma gerektirir. Bu nedenle Müslümanların, modern batının her şeyini olduğu gibi kabul etmesi gerekli değildir. Aslında gerekli olan şey, mevcut fikir ve kuramları değerlendirmek ve İslam'ın dünya görüşüne dayalı yeni kavram ve ölçütler geliştirmektir. Doğal safasatları nedeniyle kalkınma ve medeniyetin bugünkü maddi kriteri zaten kendisinin her şeyden daha yıkıcı olduğunu kanıtlamıştır. Felsefe, bilim ve teknolojinin anlamının yanı sıra kalkınma ve sosyal değişimin mevcut batı modellerinin çağdaş Batı'nın kendi içinde de sorgulanmaya ve reddedilmeye başladığı dikkate alınmalıdır. Ama ne yazık ki, tüm bu olaylar bizim liberal, makul ve modern aydınlarımızın bir model olarak modern Batı'yı sadece taklit etmenin değerini sorgulamasına vesile olmamıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte, bütün İslam dünyası yavaş yavaş sözde siyasi bağımsızlığını kazanmıştır. Sonuç olarak, siyasi bağımsızlığın Müslüman dünyasına kültürel, dini ve sosyal bağımsızlık getireceğine dair olan büyük umut çiçek açmış ve yeni bir derinlik seviyesine ulaşmıştır. Bununla birlikte, siyasi bağımsızlık daha büyük ekonomik bağımlılığa

ve modern Batı kültürünün Müslüman toplumlara daha fazla nüfuzuna neden olduğundan, bu umut gerçekleştirilememiştir. Müslüman dünyasında bir ülke modern teknoloji, modern eğitim ve modern bilimden yararlanarak ne kadar başarılı olduysa, yüzeyde teknolojiyle ve bilimle ilgili gibi görünmeyen ancak derinlemesine onunla iç içe olan batılı değerlerin kültürel mirasına daha da fazla maruz kalmıştır.⁵

Bazı kararlı aydınlar, basitçe taklit etmekten öte, kendi kültürel ve sosyal gelişim modellerini üretmek için İslam'ın dünya görüşüne dayanan yollar aramaktadırlar ve buna acilen ihtiyaç vardır. Aksi takdirde, bir şekilde modern Batı üzerine olan bağımlılık aynı konumda kalacaktır. Liberaller, ılımlılar ve modernistler geçen yüzyılın ilk yıllarında yaptıkları gibi, modern Batı fikir ve ideolojilerini barındıracak şekilde, İslam'a ve İslami düşünceye modernist bir yorum sağlamak için bu dönemde de çabalarına devam etmişlerdir. Bununla birlikte, modern Batı ideolojilerinin hiçbiri hem Müslümanların hem de insanlığın karşılaştığı derin sorunları çözememiştir. Sonuç olarak, hem siyasi hem de kültürel cephede, liberal, ılımlı ve modernist yorumlar, Müslüman topluluklara faydadan çok zarar vermiştir. Bütün bunların nedeni, İctihatçı bir yaklaşımın eksikliğidir. İctihatçı yaklaşım derken, entelektüel ve politik muhaliflik düzeyinde Müslümanları öne çıkarmaya çalışan herkes İctihatçı niteliklerle donatılmış olmalıdır. Bakanlar, memurlar, hükümet yetkilileri, milletvekilleri, hâkimler, mimarlar, mühendisler, şehir planlamacıları, politika yapanlar, aydınlar ve akademisyenlerin tümü İctihat için gerekli tüm bu nitelikleri taşımalıdır. İctihatın kapsamı İslam'ın öğretileri ile uyumlu olmalıdır. Hukuki konular ile başa çıkmak için sadece İslam fıkıhı ile sınırlı olamaz. İctihat tüm kalkınma faaliyetleri için gereklidir çünkü İctihadın ana hedefi İslam tarafından tasarlanan kapsamlı gelişmeyi sağlamaktır.⁶ Günümüzde medeniyetle ilgili hiçbir gelişme İctihada başvurmadan mümkün değildir. Eğer Müslümanların kendi başlarına İctihatın bu teşvikini anlayamaz ve bunu sağlıklı bir şekilde uygulayamazlarsa, az gelişmişlik ve geri kalmışlık sorununu aşamazlar. Gelişme amacıyla İctihat yapmak için, İctihat metodolojisi ile ilgili fıkıh usulü eserlerinde tespit edilmiş olanların dışında birkaç yeni ilke eklemek gerekir. Aşağıdaki ayrıntılı açıklama bu yeni ilkelerin gerekliliğini açıklayacaktır.

İctihatın Kapsamı

Metodoloji (usul) gibi böylesine önemli bir meseleyi halletmek için bize akıl bahşeden her şeye kadir olan Allahü Teâlâ'ya teşekkürlerimizi sunmak gerekir. Geçmişte metodoloji sorunu ya ihmal edildi ya da birçok bilim adamı tarafından yanlış anlaşıldı. Bunun bir sonucu olarak, bizim bugünkü geleneksel söylemimizde anlaşıldığı gibi, metodolojinin kapsamının yalnızca fıkıh çalışmasıyla sınırlı olduğu şeklinde yanlış anlaşılmıştır. Aynı anlayış İctihat kapsamını fıkıh disipliniyle sınırlar. Bu tür argümanlar, fıkıh ve İctihat hakkındaki tartışmalarla ilgili olarak, Muaz bin Cebel geleneği olarak bilinen ve pek çok akademisyen tarafından sıkça aktarılan bir geleneği yanlış anlamının sonucudur. Birçoğumuz bu geleneği yanlış anlarız ama âlimlerimiz halife döneminde ve hatta daha sonraki yüzyıllarda bunu yanlış anlamadı. Dolayısıyla, onlar metodolojiyi (usul), günümüzde sınırlandırarak anlaşıldığı gibi, bu iki terime yani fıkıh ve İctihata sınırlandırmadı.

Metodoloji (usul) İslami düşünce metodolojisi idi ve İslami düşüncenin kapsamı, yaşamın bütünü ve onun talepleri oldu. Bundan dolayı, bu iki terim, İctihat ve fıkıh, doğru bağlamda kavranmalarının yanı sıra yaşam şartlarına göre de açıkça anlaşılmıştır. Bu terimlerin sonraki nesiller tarafından daha sonraki yüzyıllarda anlaşılma yolu da sorunlu oldu. Fıkıh hukuki konulara yasal çözümler üretmeyle sınırlı kaldı ve İctihat ise hukuki anlamda fıkıh gelişimiyle sınırlıydı. Usul, yani, İslami metodolojisi İctihat metodolojisi oldu ve İctihat fıkıha bağlı kaldı. Yeni bir hukuk ilkesi elde etmek istiyorsak, İctihata ihtiyacımız vardır. Kapsamı da hayatımız kadar geniş olan İctihat gibi engin ve temel bir kavram, tek başına kanunun gelişimiyle sınırlıydı. Metodolojinin kendi gelişimi de dâhil olmak üzere hayatın her yönüyle gelişimi artık İctihatın kapsamı değildi. Bugün artık İctihatın kalkınma, ilerleme, kentleşme, modernleşme, sanayileşme, küreselleşme ve benzeri sorunlarla bir ilgisi yoktur. Tüm bu konular İctihat kapsamı dışındadır. Günümüz dünyasında, modernliğin etkisi İctihatın kapsamıyla ilgili daha fazla karışıklık yarattı ve metodoloji (usul) tartışması durağanlaştı.

Muaz bin Cebel, Peygamberimiz Hz.Muhammed (sav) tarafından Yemen'e yönetici olarak atandı. Yönetici olarak, insanların, toplumun, devletin ve hükümetin genel gelişiminden sorumluydu. O, toplumu kalkındırmanın ancak Kur'an'ın ve Peygamberin sünneti rehberliği ışığında olacağını düşündü. O, yasal konular gibi hayatın küçük sorunlarında sadece insanları yönlendirmek için değil aynı zamanda gelişme ve ilerleme konuları gibi hayatın temel sorunları ile uğraşmak için de yönetici olarak tayin edildi. Bu dünyada insanın yaratılış amacının sadece Tanrı'ya tapınma için olmadığı konusuna zaten Kuran'da açıklık getirilmişti. Ve dünya, bunu yapma yeteneğine sahip olmasına rağmen, insana üzerinde fesad (yıkım) çıkartmak için bahşedilmemişti. Tanrı'nın halifesi sıfatıyla toplumu kalkındırmak için sorumlu olduğu insana düzgünce açıklandı böylece insanlar mutlu yaşayabilir ve hayattaki amaçlarını yerine getirebilirdi. İnsanın her zaman yeryüzünde fesad [yıkım] yaratacağı Kur'an'da ifade edilir ama görevlerini Allah'ın halifeleri olarak görenler her zaman kalkınma için çalışacaktır. Yani kalkınma ve daha fazla gelişme İslam'ın dünyevi hedefidir. Tüm araştırma faaliyetleri, bu nedenle, bu hedefe yöneliktir. Fakat bugün gelişme yanlış anlaşılmış ve sonuç olarak fıkıh ve İctihat kapsamından ayrılmıştır. Bugün gelişme, yeni teknolojiler icat etme, barajlar, yüksek katlı binalar inşa etmek için gece gündüz çalışma ve ekonomik faaliyetlerin kapsamının genişletilmesi anlamına gelmektedir.

Gerçek gelişme, insanın ortalama bir seyirle bireysel ve kolektif yaşamını bir kul (bireysel ve toplu olarak hayatındaki bütün konularda her zaman Allah'a muti mütevazı bir canlı) ve halife (daima Allah'ın isteğine uygun olarak toplumda gelişime vesile olan ve bunu devam ettirmek için çalışan kişi) olarak sürdürmesi anlamına gelir. Bu nedenle, kalkınmanın gereklilikleri olan eğitimsel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik sorunları görmezden gelerek Muaz'ın sadece Kur'an'dan ve Sünnetin meşru çözümlerinden türediğini varsaymak, bir yönetici olarak onun pozisyonunu doğru anlamamızdaki başarısızlığımızı yansıtacaktır.

İctihat ve fıkıh kavramları yanlış anlaşıldığı gibi, aynı şekilde metodoloji kavramı [usul] da yanlış anlaşılmıştır. Metodoloji tartışması [usul] asla irdelenmemiştir. Metotlar geliştirilince, bu konuyla ilgili başka bir tartışma kalmadı. Netice itibariyle, karışıklık büyük oranda bir terim olarak metodoloji [usul] ve uygulaması hakkında ortaya çıktı. Hiç şüphe yok

ki, metodolojinin (usul)açıklaması ve doğru uygulanması amacıyla onun anlamı ve kapsamı hakkında net olmamız gerekir. Örneğin, dini bilimlerin metodolojisinin beşeri bilimlerden veya araştırma metodolojisinin İslami düşünce metodolojisinden farklı olduğu tartışılabilir. Bu bakış açısı, dini düşünce Müslüman topluluğuyla alakalı iken bilimsel düşüncenin herkes için olduğu temeline dayanarak İslami düşünceyi bilimsel düşünceden farklı düşünmeye götürür. Tüm bu yanlış anlamalar, bir yandan modernliğin ve onun yan ideolojileri olan laiklik, akılcılık ve empirisizmin derin etkisi diğer yandan ise İslami düşüncede durgunluk sonucunda var olmaktadır. Modern ideolojiler hayatın doğruluğunu ve gerçeğini anlamak konusunda net bir biçimde başarısız olmuştur. Bunun sonucunda, yaşam tek bir birim yerine, birçok bölüme ayrılmış, bölünmüş bir şekilde algılanır. Yaşamın parçalanmış bir görünümü, metodolojinin kavramı ve kapsamı ile ilgili olarak birçok yanlış anlamaya neden olmuştur. Bu ise, farklı amaçlar için farklı yöntemlere ihtiyaç olduğu anlayışına yol açmıştır. Bununla birlikte, bu algılayış, farklı özel nedenler için yöntemlerde farklı değişikliklere ihtiyaç olmadığı anlamına gelmez.

Daha önce söylendiği gibi, İctihat, Kur'an ve Sünnet, icma (uzlaşma), kıyas (benzetme), maslahat veya istislâh (kamu yararı), istishâb (süreklilik), örf (gelenek) ve bunun gibi takip etmemiz gereken düşünce prensipleri gibi belirli ilkeler rehberliğinde olan İslami düşünce yöntemidir. Günümüz dünyasında birkaç yeni ilke eklememiz gerekir çünkü İctihat için esas hedefimiz insan hayatına gelişme ve ilerleme katabilmektir; böylece ahirette mutlu ve muvaffak yaşayabiliriz. Aşağıda ele alınacak olan bu yeni ilkeler şunlardır: İslami dünya görüşü ilkesi, yaratıcılık ilkesi, yenilikçilik, fazilet, Misyolojik öğüt ve uyarı ilkesi, halifelik ilkesi, eğitim ilkesi ve İslami hareket ilkesi.

İctihatın Yeni İlkeleri

İslami Dünya Görüşü İlkesi

Liberal ve modern lider ile aydınlar tarafından oluşturulan söylem İslam'ın dünya görüşüne dayalı değildir. Müslümanlar İslam'ın dünya görüşüne müstenit olduğu için Müslüman toplulukların gelişimine yönelik değildir. Aksine liberal ve modern söylemin temel amacı, modern Batı düşüncesini İslam ile uzlaştırmaktır. Modernistlere göre, bu Müslümanların gelişmeyi sağlayabilmesinin yoludur. Bununla birlikte, Müslümanların bugünkü hadiseyle ilgili ampirik anlayışı, bunun gelişmeye değil boyun eğme ve bağımlılığa yol açtığını ve sonunda da az gelişmişlik ve geri kalmışlık durumuna sebebiyet verdiğini gösterir. Dolayısıyla, İslam tarihinin tarihsel gerçekleri tarafından desteklenmediği için, onların düşünceleri asılsız ve hayali gibi görünmektedir. İslam tarihi bize, yayıldığı her yerde ilk önce bireyleri daha sonra toplumu değiştirdiğini ve kendi insan kişiliklerini ve medeniyetini yaratmış olduğunu söyler. Modernist varsayım büyük bir yanılsamaya dayanmaktadır: Modern Batı düşüncesinin ve medeniyetinin üstünlüğü inancı, bu inancın İslam ve Müslümanlar için mecburi bir zorlama sunuyor olmasıdır. Bu iddiaya katılmayan ve bâtil olarak gören Hamid Algar'dan, burada alıntı yapmak gerekir. Kendisi şöyle anlatmaktadır:

Batı dünyası tarafından örnek gösterildiği gibi modern batı uygarlığının herhangi bir

entelektüel meydan okuma tehdidinden çok, İslam'ın kendisinin azalan standartlara ve değerlere ve o dünyanın artan karışıklığına karşı ciddi bir meydan okuma hazırladığı söylenebilir. Felsefi olarak parçalanmış ve ikiye bölünmüş olan Batının, kimin gücünün altında inanç ve yaşam, düşünce ve eylem birliğinin yattığı konusunda bir dine önerecek çok az şeyi vardır. İslam Batı'nın laikliğine, kendi kavramıyla karşı çıkıyor: Allah'ın hâkimiyeti. Bu mutlak ile göreceli olanı karşı karşıya getiriyor: rasyonalist ve materyalist bilincin sınırlamaları ile olağan sınırların çok ötesine geçen bir gerçekliğin idrakidir. Bu karşı çıkış ya da meydan okuma karşıtların bir araya gelmesinden daha çok kökten farklı bir alternatifin seçimine dayanmaktadır. Eğer Müslümanlar bu seçimin sonuçlarını daha olumlu ve inandırıcı bir şekilde gösterebilselerdi, böyle bir meydan okumanın gücü daha da büyük olacaktı.⁷

Ne yazık ki, 'İslami düşüncenin son şekli sadece 'Modern Batı'ya tepkiler' açısından gösterilmektedir. Bu kavram yanıltıcıdır ve oryantalistler ile insanların dikkatini hayatın acı gerçeklerinden başka şeylere kasıtlı olarak yönlendirmek isteyen Müslüman taraftarları tarafından geliştirilmiştir.

Şu bir gerçektir ki bu hayat Allah tarafından verilir ve O'nun rehberliği doğrultusunda yaşanması gerekir. Ancak baskın laik dünya görüşü, bu aydınların bu gerçeği kabul etmelerine izin vermez. İslami düşüncenin yeni tarihine tarafsız bir yaklaşım bize, Müslüman dünyasında birçok olayın meydana geldiğini ve bunların da bağımsız gelişmelerin bir sonucu olduğunu göstermektedir. Ama aynı zamanda şu da bir gerçektir ki, liberal ve modern aydınların yanlış algılamaları nedeniyle, Müslüman toplumların entelektüel enerjilerinin önemli bir kısmı, modern Batı medeniyeti olan yabancı saldırıya karşı gelmeye yönlendirilmiştir. Modern Batı medeniyetinin bir gözlemcisi şu soruyu sorabilir: Modern Batı medeniyetinin, İslam'ın bazı entelektüel zorluklarına göğüs germe kapasitesi var mı? Hiç şüphe yok ki, yıllar boyunca Müslümanlar maddi güç birikimi ve yönlendirme açısından üstün bir medeniyetin baskılarına açıkça maruz kalmıştır ve onların tepkisi genellikle savunucu, özür dileyen ve belirsiz olmaktan daha öteye geçemedi.⁸ Ama bu baskı entelektüel ya da felsefi bir meydan okuyuşun yenilgisi olarak mı düşünülmelidir? Modern uygarlığın ve İslam'ın böyle bir görüşü yanlıştır.⁹ Hamid Algar ciddi anlamda, modern uygarlığın bağlılığını ve güvenini büyük oranda kaybettiğini iddia etmektedir. Modern dünyada toplumun ve bireyin sınırsız ve çözülemeyen sorunlarla karşı karşıya olduğu anlayışı geliştikçe, sözde dinin ilerlemesine, kavrayışın aracı olarak rasyonelliğin yeterliliğine, tüm insanlık tarihinin doruk noktası gibi olan modern Batı medeniyetinin üstünlüğüne olan saf inanç azalmaktadır.¹⁰

Modern Batı medeniyetinin gelişmesi yoluyla insanoğlu bu dünya üzerinde mutluluğa ulaşmanın görülmemiş bir fırsatına sahip olacak şeklindeki varsayımın aldatıcı olduğu kanıtlamıştır. Modern Batı uygarlığının kurbanı olan modern insan, birçok yanılsamaya maruz kalmıştır. En büyük yanılsama ise onun maneviyatı reddetmesidir. Yanlış bir şekilde, Tanrı'nın gerçek rehberliğini reddettikten sonra insanın ve toplumun ilerleme ve mutluluğu elde edebileceğini varsayar. Daha önemli bir unsuru da gözden geçirir: Tanrı'nın gerçek rehberliğini göz ardı ettikten sonra modern Batı dünyası tarafından elde edilen bilimsel ve teknolojik ilerleme yaşamın ne ilk ne de esas parçası değildir. Bu tek başına insan hayatında

bir anlam teşkil etmez.¹¹ Bertrand Russell şunu gözünde canlandırdığında, oldukça gerçekçiydi: insanoğlunun bilim ve teknolojiden yararlanması, öncelikle kendini cehaletten arındırıp ilmi takip etmesiyle mümkün olabilirdi; çünkü ilmin olmadığı yerde cehalet, otoriter kural ve yıkımın kaynağı olacaktı. Ve şunu söyledi:

İnsanın bugüne kadar umutlarını gerçekleştirmesi cehalet vasıtasıyla engellenmiştir. Bu cehalet kayboldukça, onun fiziksel çevresini, sosyal çevresini ve kendisini en iyi olarak düşündüğü kalıpların içine oturtması gitgide daha fazla mümkün olur. Akıl başında olduğu sürece, bu yeni güç yararlı; mantıksız olduğu sürece, bu durum tamamen tersidir. Bu nedenle, bilimsel bir medeniyetin iyi bir medeniyet olması için, bilgideki artışa akıldaki artışın da eşlik etmesi gereklidir. Akıl ile yaşam amaçlarının doğru kavranmasını kastediyorum. Bu bilimin kendi içinde de sağlayamadığı bir şeydir. Bu yüzden, ilerlemenin gereksinim duyduğu parçalardan birini sağlamasına rağmen, sadece bilimin ilerlemesi herhangi bir gerçek gelişmeyi garantilemek yeterli değildir.¹² Ne de sırf maddi metaların üretimindeki artışın, kendi içinde büyük değere sahip olan bir şey olduğu söylenemez. Aşırı yoksulluğu önlemek önemlidir ama zaten çok fazla şeyi olanların servetine ekleme yapmak işe yaramaz bir çaba kaybidir.¹³

O gelecekte hayatın tüm yönleriyle totaliter devletler ve otoriter yöneticiler tarafından kontrol edileceğini öngördü. Demokratik yöntemler muhafaza edilebilir, ancak gerçek güç tamamen bilimsel uzmanlar tarafından desteklenen küçük bir insan grubu tarafından kontrol altında tutulacaktır. Eğitim, üreme ve eğlence ile birlikte ekonomi de, bilimsel propaganda teknikleri yardımıyla merkezi olarak düzenlenecektir. Çağdaş bir gözlemci için hakikatin formülünde Russell'ın tahminini görmek çok zor değildir. Bugün, yöneticilerin elindeki propaganda mekanizmaları ile bağımsız kamuoyu oluşturmak imkânsız gibi görünmektedir. Bir hayli fazla insan, sınırsız cinsel ilişkiyi mümkün kılmak için sterilize edilmeyi tercih ediyor. Çocuklar ya yönetici ya da işçi olmak için eğitilmektedir. Son olarak, Russell, tehlikenin gelenek ve tarih duygusu olmayan liderlerde olduğunu iddia etmiştir:

Dünyamız bir kültür ve güzellik mirasına sahiptir, ama ne yazık ki biz bu mirası, her nesil daha az aktif ve daha az önemli üyelere teslim ediyoruz. Geleneksel olana hassasiyet göstermeksizin, neye zarar verdiğini anlamaksızın, dünya yönetiminin (iktidar mevkiinden değil onun gücünün kilit pozisyonunu kastediyorum) geçmişten bihaber insanların eline geçmesine izin verilmiştir. Durumun neden böyle olduğuyla ilgili zorunlu bir sebep yoktur.¹⁴

Hamid Algar, şunu önermek için bu tartışmayı daha da ileri götürmektedir; tartışmacı yanıyla bütün düşünce ve inançlar sistemine karşı bizzat kendisi bir meydan okuma sergilerken, tarafsız doğruluk yanıyla da İslam, herhangi bir meydan okumaya karşı dayanıklıdır.¹⁵ Liberal ve modern aydınların İslam'a adanmış olduklarını iddia etmelerine rağmen, içine düştükleri tuzaktan kendilerini dışarı çekmek için yeterince cesur olmadıklarından, çifte standartları korurlar. Onlar sadece siyasi özgürlük aracılığıyla toplulukların haklarını elde edemeyeceklerini anlamazlar; gerçek kurtuluş aklın özgürlüğüyle elde edilir ve bu medeniyetin gelişmesinin sırrıdır.

Yukarıdaki tartışma ve gözlemler, liberal ve modern aydınlar ile liderlerin Müslümanların içler acısı durumundan sorumlu olduğu gerçeğini doğrulamaktadır. İktidar seçkinleri tarafından yönetilen Müslüman çoğunluklu bölgelerde ne kadar adaletsizlik, sömürü ve baskı yapılırsa yapılsın, sorumluluk tamamen bir tarafta maddi kazançlar uğruna

egemen sınıflara yanlış bakış açıları sağlayan, diğer tarafta ise Müslümanların dikkatlerini İslam'ın dünya görüşünden kendine özgü dünya görüşüne dayanan modern Batı modellerinin taklidine çeken bu liberal ve modern aydınlar tarafından paylaşılır. Liberal, modern, ılımlı, laik modellere dayalı bakış açıları, Müslümanları aşağılanmanın, cahilliğin ve yoksulluğun karanlığından kurtarmada başarılı olamamıştır. Hem aydınlar hem de liderler barış ve refah yoluna doğru Müslümanlara rehberlik etmede ve onları yönetmede başarısız olmuştur. Bu yönetici seçkinler ve liderler tarafından geliştirilen ve uygulanan modeller, samimiyetsiz ve sadece gerçeğin gölgesi olan bu oyunun içinde Müslümanları pasif seyircilere dönüştürmüştür. Hindistan'ın Müslüman topluluklarında olduğu gibi kalabalık olsalar bile, kendi ülkelerinin siyasi ve entelektüel ilişkilerinde önemli bir rol oynayamazlar. Nedeni çok açıktır; onlar cahil, fakir, gelişmemiş ve gerilemiş olarak kalmaya terk edilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki küçük ama etkili bir Yahudi topluluğundan ibret almaksızın, onlar bu önemsiz rolün suçunu diğer güçlerin üzerine atmıştır. Müslümanların çoğunlukta olduğu bölgelerde otoriter ve diktatör rejimlerin zorla kabul ettirildiği veya kısıtlı demokrasilerin sunulduğu doğrudur. Bu rejimler, hem muhalefeti hem de kitleleri sürekli bastırmaktadır. Genel olarak Müslüman kaynakları ve özelden ise basılı ve elektronik medya, 'ulusal çıkar ve güvenlik' adına zulümlerine devam etmek için bu rejimler tarafından tamamen kullanılmaktadır. Bu nedenle Abdülhamit Ebu Süleyman ümmeti uyarır:

Bize gerekli olan şey, ithal edilmiş yabancı çözümlerin entelektüel ve kültürel boyutlarını anlamaktır. Eğer bunu başarabilirsek, işte o zaman benzetme ve kötü taklitlerle daha fazla zaman harcamayız; böylece kendimizi ve geriye kalan ümmeti daha fazla acı ve kederden koruyabiliriz. Ümmetin, yüzyıllardır oldukça başarısız olan- milliyetçi, laik, Marksist ya da her ne olursa olsun- bu siyasi ve entelektüel liderler tarafından yönetilmeye devam etmesi kesinlikle adil ne de insaflıdır. Aynı işe yaramaz politika doğrultusunda neden ümmeti yönetmelerine izin verilmelidir?¹⁶

Ciddi, kararlı ve samimi Müslüman aydınlar ve liderler, realizm ve pragmatizme aldırmaksızın, onlara tamamen açık olan bu politikaya kendilerini adanmalıdır. Kaynağını kendi dünya görüşlerinden, anavatanlarından ve tarihlerinden alan bir gündemi benimsemek ve bu gündemi yaşamlarındaki sorunlarla yüzleşmek için inatla kullanmak konusunda emin olmalıydılar. 'Eğer bu yapılmazsa, son birkaç yüzyıl boyunca İslam dünyasının yaşadığı üzücü başarısızlıklar, yüzleşmek zorunda olacakları yeni sorunlar ile karşılaştırıldığında sönük kalacaktır.'¹⁷ Ciddi anlamda gerekli olan şey, mevcut durumlarda, araçlarda ve Müslüman toplulukların düşünce şekillerinde olacak bir değişimdir. Onların kendi dünya görüşüne dayalı bir alternatif aramaları gerekmektedir.

a. İslam'ın Dünya Görüşünün Özü

İslam inancının temeli [Allah tarafından uygun görülen hayatın şifresi], Allah'ın iradesine teslimiyete dayanmaktadır. Bu, gerçekliğin tüm emirlerini veren Allah'a yani 'Mutlak Gerçekliğe' itaat etme anlamına gelir. İslam, bu dünyada ve ahirette huzuru ve mutluluğu kazanmak için Allah'ın İradesine göre yaşamaktan başka bir şey değildir.¹⁸ Bu açıdan İslam, dini, yaşamın sadece bir parçası olarak değil aksine bütünü olarak tasavvur etmektedir. Din, belli bir kuruma ait bir mesele değildir; ne sadece bir görüş, ne sadece bir

duygu, ne de sadece bir işleyiş değil, bütün insanlığın bir ifadesidir.¹⁹ Kuran yani İslami metin ya da İlahi Vahiy, insan örgütlenmesinin nihai temelidir. İslam'ın temel özelliği, manevi yaşam ve dünyevi hayat arasında belirgin bir çatışmaya hatta ayrılığa bile izin vermemesidir. Dar anlamda ise insanın sadece manevi ve ahlaki yaşamını arındırmasıyla da sınırlı değildir. Onun etki alanı hayatın tamamını kapsar. İslam bireysel yaşamın yanı sıra toplumsal düzeni de biçimlendirmek ister, böylece barış, mutluluk ve başarı garanti edilebilir.²⁰ Bu anlamda, Peygamberimiz (sav) tarafından ilk kez sunulan tek inancın adı değildir. Kuran, başından itibaren sürekli insanlık için Allah tarafından vahyedilen tek inancın İslam olduğuna-Allah'ın huzurunda mutlak teslimiyet- fazlasıyla açıklık getirmektedir. Farklı zaman ve yerlerde gönderilen Allah'ın bütün peygamberleri (sav) aynı dini, İslam'ı yaydılar ve yegâne amaçları, insanın Allah tarafından yaratıldığını ve bu dünyaya onun kulu olarak geldiğini anlamasını sağlamaktır.²¹ Allah'ın kulu olarak erkek / kadın herkes yaptıkları her şey için O'na karşı sorumludur. Bahşedilen tüm enerjiyi ve gücü kullanmak onun görevidir ve uygarlığın gelişimi için bu dünyadaki her şey İlahi irade doğrultusunda insanın emrine sunulmuştur. Bu nedenle, ona bahşedilen tüm yetenekleri ve olanakları tam manasıyla Allah'ın rızasını kazanmak için kullanması gerekir. Diğer insanlar ile olan ilişkilerinde, Allah tarafından kabul edilen bir tutum benimsemelidir. Tüm çabalarını ve enerjilerini, Allah'ın onlardan düzenlenmesini istediği gibi bu dünyanın işlerini düzenlemeye yönlendirmelidirler; böylece hukukun, adaletin, eşitliğin, barışın, uyumun, güvenliğin ve refahın evrensel standart kuralı erkek ve kadınların refahı için güvence altına alınır.

Yaratıcılık, Yenilik ve Fazilet İlkesi

Şimdi, Müslümanların şu anda doğrudan karşı karşıya oldukları sorunlara ilişkin İslam'ın dünya görüşünün bu yönlerini ayrıntılı incelemeye devam edelim. Bu açıdan en önemli şey, insanın gelişimini garanti altına alan bazı etkenler olduğunu anlamaktır. İnsanın idrak, düşünme ve anlayış kapasitesiyle donatılmış olduğu yadsınamaz bir gerçektir. O, iyi ve kötüyü ayırt etmek yeteneğine de sahiptir.

İnsanın kabiliyetleri bağlamında, kalkınma, barış ve refahın asıl kaynağı olan yeni ilim üretebilmesi dolayısıyla toplulukların yükseliş ve çöküşlerinin toplumsal yasalarını anlamak gerekir. İnsanlık tarihi, ilmin bir kanıtı olarak Kuran'da sunulmuştur.

Kur'an'ın genel tabiatı bize, dikkatli ve eleştirel bir şekilde insan düşüncesinin gelişimini izleyen, tarafsız konumunu koruyan ve kendi bakış açısını geliştiren toplulukların kalkınma yolunda ilerlediklerini söyler; zaten bu da, yeni ilim üretmenin yöntemidir. Ve başkasından alanlar ile taklit edenler gelişmemiş olarak kalırlar. Kalkınma ve önderliğin her ikisi de, bu nedenle, yeni ilim üretimine bağlıdır. Yeryüzünde Allah'ın kulu olarak görevinin sebebi insanın ilmi oldu. İnsan görme, dinleme ve algılama yetenekleriyle donatılmış olması sayesinde bu dünyadaki diğer türlere karşı üstünlüğe sahiptir. Benzer şekilde, ilimde daha ileri bir seviyede olan bir toplum için kalkınma kaçınılmazdır ve dünyadaki en seçkin mevkiyi üstlenir. İlim nasıl geliştirilir? Eleştirel ve yaratıcı olma yoluyla mı yoksa başkalarının üstünlük duygusunu tatmin ederek onlardan alarak ve öğrenerek mi? Bizim görüşümüze göre, başkasından almak ve öğrenmek ilimin gerçek araç ve yöntemleri değildir. Kuran'da, Semi' [işiten, duyan, dinleyen] Basir [gören] ve Fuad [anlayan] gibi bazı önemli terimler, ilimin

melekeleri olarak belirtilmiştir. Bu terimler kendi kelime anlamlarıyla kullanılmamıştır; çok daha derin anlamları vardır. Görme, dikkatli gözlem ve ciddi düşünme yoluyla ilim edinmektir. Ancak Kuran, Allah'ın rehberliği olmadan gözlem ve düşüncenin yanlış bir yöne gidebileceği konusunda uyardığıdır. Bu nedenle, karışıklığı ve yanlışlığı önlemek için, tüm insanlığa her şeyi Tanrı'nın rehberliği ışığında gözlemlemesi emredilmiştir. Dinleme, bu rehberlik ışığında her türlü mevcut ilmi, bunların irdelenmesini ve eleştirisini içerir. Bu da, araştırma ve incelemede son derece özen göstermeyi gerektirir. Ve anlama, mümkün olduğunca bağımsız ve tarafsız bir şekilde sonuçlara ulaşma anlamına gelir. Kim bu yeteneklerin tümünü kullanır ve bu konuda ustalaşırsa, kalkınma ve itibar konusunda başarıya ulaşır. O bir rehber rolünü üstlenir. Aynısı bir toplum ya da topluluk için de geçerlidir. Müslümanlar bir istisna değildir. Hayatın her alanında yeni ilim üretme kapasitelerini gösteremedikleri sürece gelişme elde edemezler. İlimde uzmanlaşma, öngörüye dayalı ve kararlı liderlik isteyen bir motivasyon gerektirir. Liderler, geçmişten günümüze insanlara kendilerini ilmi elde etmeye adanmak için ilham kaynağı olmuştur ve ilimlerine yeni bir boyut ekleyerek ve böylece edinilen bilgiyi yeniden düzenleyerek kendi sonuçlarına varmayı sağlamıştır. Onlar kendi bulguları ve tümdengelimleri ışığında, karışık ve konu dışında kalan geleneksel bilgiyi arındırmak zorundadır. Bilgilerini, bilimsel yöntemlere dayalı olarak keşfedilen yeni gerçeklerle geliştirmeleri gerekir. Böylece donanımlı bir şekilde, adaleti, barışı, refahı ve her türlü gelişimi garanti edecek şekilde yaşam düzenlerini en iyiye göre yeniden yapılandırmak için gayret ederler. Bir topluluk, 'öğrenmeyi', 'başkasından almayı' ve değişen koşullara kendisini 'uydurmaya' düşünürse, kendi ilerleyişini kısıtlar. Bu durumu ise gerileme takip eder. Yeni bilgi üretme gayreti azalır ve onun akademik etkinliği taklit etmeyle sınırlı kalır. Son olarak, başkalarının kazandığı her şeyin yeterli, uygun ve uyumlu olduğu gibi bir yanılgıya sebep olur. Buradan şu sonuca varılır; demokrasi seviyesine kadar düşünmek, 'Düşünmenin Sonu' dur. Bu zihniyetin bir sonucu olarak, demokrasi değişmeyen ve değiştirilemeyen net bir terim ve kavrammış gibi, şu anda toplum içinde herkes küçük farklılıklar ile siyasi sorunlarının tek çözümünü demokrasi olarak düşünmektedir. Şu anda, daha iyi bir terim ve kavram geliştirilememiştir. Demokrasi, zengin ve adaletsiz insanlar tarafından yürütülen zengin erki bir yönetimin tüm özelliklerini taşır. Zenginliğin kendine ait bir şekli vardır. Zenginliğin odak noktası ve ABD'de zengin ve fakir arasındaki ayırım her yerde istikrarsızdır. Ve demokrasilerde, dünyanın en çok hayran olduğu kişileri düşünün: John D. Rockefeller, John Pierpont Morgan, Bill Gates ve Donald Trump ile bunların aileleri. Her yıl 10 milyon çocuk açlıktan ölürken, herhangi dürüst bir kişi bir milyar dolar biriktirebilir mi? Yapabileceği en iyi şey bu mu dur?

Yukarıdaki kısa araştırmadan da belli olduğu gibi, Tanrı'ya inansın ya da inanmasın, toplumsal gelişme, görme, dinleme ve algılama yeteneklerini en iyi şekilde kullanan topluluklar tarafından sağlanır. Yeni bir ilim üreten bir toplum, kalkınma ve refahla ödüllendirilir. İslam'ın dünya görüşü tarafından belirlenen toplulukların yükseliş ve çöküşünün toplumsal yasası göz önüne alındığında, Müslüman bir toplum tıpatıp taklit etme zihniyetinden kurtulmadıkça ve kendi ilmini oluşturmadıkça, gelişme imkânı yoktur. Toplumun her üyesi hayatın her alanında yaratıcı ve yenilikçi üretimleri savunmalıdır. Aydınlarımızın kendi biçim ve yapılarını geliştirmeleri gerekir; bu biçim ve yapıların sözde

gelişmiş dünyadaki mevcut olanlardan sadece farklı olması yeterli değildir; bilakis bu mevcut modellere göre daha üstün olması gerekir. Bu nedenle, bütün çabamız bu yaratıcılık, yenilikçilik ve mükemmellik mantığını yaratmaya yönelik olmalıdır ve herkes hayatın her safhasında kendini aşmaya hazır olmalıdır. Bu hedefe ulaşmak için, Müslümanların kendi toplum ve kurumlarında sıkı bir çalışma kültürü oluşturması gerekmektedir. Bu kurumlarda ciddi çalışanlara ve yaratıcı olduğunu kanıtlayanlara saygı gösterilmeli ve bu kişiler ödüllendirilmelidir. Hem siyasi hem de entelektüel düzeyde var olan önderliğin kararlı ve cesur olan bir önderlik anlayışıyla değiştirilmediği sürece Müslüman toplumun yeni ilim gelişiminin ve kültür üstünlüğünün olamayacağını anlaması gerekir. Ancak çağdaş toplumlarda, hiçbir şiddet ya da gizli faaliyetin, lider değişikliği için herhangi bir kabulü söz konusu değildir. Bu amaç için, adil ve özgür fırsatlar, tüm gruplar ve bir ülkenin anayasası çerçevesinde çalışmaya hazır olan toplumun tüm kesimleri için sağlanmalıdır. Hiç kimse kanunen yasaklanmamalıdır. Yazılı ve elektronik medya, ulusal ve eyalet düzeyinde önemli partileri eşit biçimde gündeme getirmelidir. Bu hakları inkâr herhangi bir hükümet geçersiz kabul edilmelidir. Mevcut sistem içinde, halkın çoğunluğunun desteğiyle, herkes mevcut hükümeti ve önderliği değiştirme hakkına sahip olmalıdır. Hiçbir grup veya parti, kesinlikle sonsuza kadar vazgeçilmez olarak düşünülmemelidir. Kararlı ve bilinçli aydınlar, bu ortamın yaratılmasına katkıda bulunmak için cesurca öncülük etmelidir. Sağlıklı eleştiri, toplum adına iyi bir şeye ulaşmak için uzlaşma kaynağı olarak kabul edilmelidir. Hükümetler sadece şeffaflık hakkında değil ayrıca bir gerçek saf bir kültürün oluşturulması konusunda da müzakere etmelidir. Hükümeti, daha açık ve sorumlu hale getirmek için yapılan her hareket, iyi bir yönetimin ilkesi olarak kabul edilmelidir. Eğer Müslümanlar bu durumu kabul etmede başarısız olursa, kimse Müslüman halkın kaderini değiştiremez. Adaletsizlik, sömürü ve zulüm her yerde bu talihsiz topluluğun kaderi olacaktır.

Davetçilik ve Uyarı İlkesi (Hayra davet ve Haramlardan Kaçındırma İlkesi)

Şüphesiz ki, Müslüman yaşamının dini, manevi ve entelektüel açıdan önemini açıkça anlayan ve İslami dünya görüşü ve yaşam şekli ile tamamen uyumlu olan yeni bir önderliğe ihtiyaç vardır. Müslümanların kalkınmasının ve yeniden büyümesinin yalnızca İslam'a teslimiyette yattığını anlayan bir liderliğe ihtiyaç vardır. Müslümanlar sadece İslam'a teslimiyetle gelişme ve dinamizmin çerçevesinde kendilerini doğru yere yerleştireceklerdir. Bu liderliğin, Müslümanların herhangi bir medeniyetin hâkimiyeti altına asla girmeyeceğine ve ondan etkilenmeyeceğine inanması gerekir. İslam'ın yayılmasıyla, insanlığın gerçekten kurtarılacağını düşünmesi gerekir. Gelişmenin ekonomik ve politik modeller gibi modern ideolojilerin toptan kabulünü reddetmelidir.

Tabii ki, hem entelektüel hem siyasi düzeyde mevcut liderler bu niteliklerden, algılardan ve uz görüşten yoksundur. Bu nedenle, insanların inanç gücü ile gerçeğe ve İslami rehberliğe olan güvenini korumak için Müslüman çoğunluklu ülkelerde hükümet düzeyinde etkin bir biçimde mevcut tüm kaynakları yönetebilmesi mümkün değildir. Şu anda, tüm faaliyetler ve sosyo-kültürel ortam, bütün bu manevi ve dini olanı yok etmeye yönlendirilmektedir. Hayatın geçerli bir yolu olarak dünyeviliği kabul etmeyi reddeden İslam, İlahi kılavuzluğu ve kutsal hayat görüşünü terk etmeye hazır değildir.

Şu anda, Müslümanların çoğunluğunun kendi geleneklerinin değerini bilmesi mümkün değildir. Bu cehaletin sorumluluğu, elbette siyasi ve entelektüel olarak, öncelikle liderlere aittir. Modern ve liberal okulların düşüncesiyle oluşturulan bu karışıklık nedeniyle, Müslümanlar İslam'ın uygulanabilirliğine olan güvenini kaybetmiştir. Bu nedenle, İslam'ın öğretileri ışığında, hayatın dini ve manevi algılanışı için güçlü bir entelektüel temel sağlamaya ihtiyaç vardır. Radyo, televizyon ve internet ile günümüzde etkileşim içinde olan genç bir Müslümanın daha derin ve entelektüel açıdan daha güçlü yazılara ihtiyacı vardır. Bu sayede, İslam'a, İslamcılara ve İslami hareketlere karşı sıkça yapılan eleştirilere karşı gelebilir. O, insanlık tarihi olayının maddi amacı olmadığını; aksine yeryüzünde insanoğlunun varlığının öz bütünlüğünü kurmadaki niyetin manevi olduğunu anlayabilmelidir. Bu olay, her şeyi temsil eder ve herkese öğretir. Bu ortak bir bilgi hazinesidir. Sınırlar sadece maddi izlenimlerdir. Ruh için zamansal ya da mekânsal hiçbir sınır yoktur. Zamanı parçalara ayıramayız. Bugünü geçmişten ayrı tutamayız. Kolaylık için, zaman sıralamasını dikkate alabilir ve zamanı yıl, ay, gün, saat, dakika ve saniye hatta saliselere bölebiliriz ancak süreç takdir ve bölünemez. Zamanı, yeni ve eski ya da eski ve modern şeklinde ayırmak bir gelenek meselesidir.²² Bu, Allah'ın Kuran'da buyurmuş olduğu gibi diğer bütün peygamberlere göndermiş olduğu aynı dini Hz. Muhammed'e (sav)de göndermiş olmasının nedenidir. Allah'ın gönderdiği gerçek din, hem ahlaki doğruluk hem de gerçeklik ile uyum içinde olan, tek bir davranış şeklinin ve yaşam sisteminin olduğunu belirten İslam' dır [02:19]. Bu dinin uygulanması, kargaşa ve krizden arınmış gerçek gelişmeyi vaat eder. Ne yazık ki, modern insan, kendi akli indinde herhangi bir davranış şeklini veya bir sistemi tasarlama yeteneğine sahip olduğunu düşünmektedir. Ancak günümüz modern ve post-modern olgularının yaşayan gerçekliği, modern insanın bu iddiasını çürütmektedir.

Bu şu gerçeği kanıtlamaktadır: Tanrı'nın tüm peygamberleri (sav) tarafından telkin edilen bu yaşam sistemi, İslam'dan başka bir şey değildir. Ama makul olmayan bir şekilde, bu evrensel İlahi yaşam sistemi yani İslam millileştirilmiştir; bu nedenle İslam'ın sadece belli bir topluluğun dini olduğu ve ona inananların onun öğretisine tabi olduğu şeklinde yanlış anlaşılmaktadır. Bugün Ümmetin önündeki en büyük zorluk ise hem Müslümanlarda hem de diğer insanlardaki bu yanlış anlamayı değiştirmek ve İslam milli olma niteliğinden çıkararak, herkese İslam'ın ataları tarafından benimsenen kendi dinleri olduğunu göstermektir. Bu nedenle, bu dini yani İslam'ı ciddi bir şekilde takip etmek her insan için zorunludur. Tek tek ya da topluca, hayatın bu gerçek kuralını ihlal herkes, aslında, karışıklık, kriz, fesat ve yıkım yaratmaktadır. Sonuçta, bu, insanın Tanrı'nın rehberliği dışındaki kaynaklardan türeyen yasaları, ilkeleri, medeniyetleri, kültürleri, toplumsal düzenleri ve temel ahlaki kabul etmesine, diğer insanlara boyun eğmesine ve kendi arzularına teslim olmasına sebep olur. Bütün bunların hepsi, insan toplumlarında gelişmeden ziyade yıkım yaratır.

İnsanın, kendi kendine, bütünleştirilmiş bir kişilik veya bir toplum yaratabileceği düşünce sistemleri geliştirebilmesi yanlışlıkla varsayılmıştır. Ama olaylar, bu varsayımın temelsiz ve yanıltıcı olduğunu kanıtlamıştır. Bugünkü yaşamımız bu gerçeği doğrulamaktadır. Herhangi bir mezhebi inceleyen ve biraz düşünen biri, Tanrı'nın rehberliği olmadan, doğruluk, güvenilirlik, dürüstlük, kişinin sözüne sadık olması, yardımseverlik, cömertlik, fedakârlık,

kendine hâkim olmak, iffet, hayâ duygusu, başkalarının haklarının saygı gösterme ve yükümlülükleri yerine getirme gibi olumlu erdemler oluşturmanın ve bunları sürdürmenin mümkün olmadığını anlayacaktır. Gerçek şu ki, bir kere Tanrı ve ahirete olan gerçek inanç unutulmaya yüz tutarsa, insan için geriye kalan tek uygulanabilir yol faziletini faydacı ahlaka dayandırmaktır; bu da insana ve topluma sadece bazı dünyevi çıkarlar için çalışmayı öğretir. Fayda ve menfaat herhangi bir şey için doğru veya yanlış olma ölçütüne dönüşür. Hakikat ve yalan, dürüstlük ve fesat, sadakat ve hıyanet, adaleti gözetmek ve haksızlık etmek arasında yapılan ayırım sadece bu değerler temelindedir. Kısacası, faydacı fikirlerin büyüünde olan bir kişi, menfaatlerine en iyi neyin uygun olduğuna bağlı olarak, herhangi bir şeyi ya da onun tam tersini yapmak için gönüllü olacaktır. Geçmişte İngilizlerin davranışı ve günümüzde Amerikalıların davranışı bu gerçeğin en iyi örnekleridir. Onların gerçek davranışları, ahlaki değerleri herhangi bir zati değere sahip olmak için önemsemediklerini açıkça göstermektedir. Bu, bir millet olarak hareket ettiklerinde, onların bireysel hayatlarında iyi olduklarını iddia ettikleri bu değerlerin bile fütursuzca hiçe sayılıyor olmasından bellidir. Doğruluk, adalet, dürüstlük ve sözüne sadık olmak gibi özellikler ahlaki erdemler olarak kabul edilmiş olsaydı, İngiltere ve Amerika'nın seçilmiş liderlerinin devlet içi ve uluslararası ilişkilerde, bütün ahlaki ilkeleri alaycı bir şekilde ihlal etmeleri, İngiliz ve Amerikan halkının güvenini sağlamak için bu ihlali hala sürdürmeleri söz konusu olmazdı.

Bu dünyada, sömürge döneminde ve hatta ondan sonra, bütün uluslararası politikaların ulusal fayda, kazanç ve menfaat gibi değerlere dayalı olarak süper devletler tarafından yönlendirildiğini bilmeyen kimse var mıdır? Geçmişte ve şu anda, zenginlik ve doğal kaynaklarını çalmak için yeni sömürgelerin tespit edilmesi üzücü bir gerçek değil midir? Sözde uygar ülkeler olarak adlandırılan bütün uluslar soyguncu oldu ve bu soygunlar 'gün ışığında' yani açıkça yapılmıştır. Amerika ve müttefikleri tarafından yapılan şu anki savaş, petrol zenginliğine ve hatta ülkelere hâkim olmak için devam ettirilmiyor mu? Bu milletler kendi ülkelerinde demokrasiye sahiptirler, ancak bu demokrasi bütün Müslüman ülkelere çok görülmektedir. Diktatörler, askeri yöneticiler ve otoriter rejimler bu uygar milletler tarafından tamamen desteklenmektedir. İnsan haklarının sözde 'şampiyonları' Müslümanlara kendi ülkelerinde bu haklara sahip olmalarına izin vermezler. Güçlü ulusların zayıf uluslar üzerindeki saldırgan hamleleri, güç arzusu, zenginlik hırsı ve üstünlük duygusu tarafından daima desteklenmektedir. Onlar, bu zayıf ulusların refahı ile alakadar değildir. Onlar zenginliği, hammaddeyi ve kendileri için yararlı olduğunu düşündükleri her şeyi almak isterler. Onlar, kendi büyük haksızlıklarına ve sömürmelerine karşı koymalarının mümkün olamayacağı derecede bu ülkeleri zayıflatırlar. Bu amaçla, zayıf ülkenin refahı, gücü, kendine olan saygısı ve onuru, sadece öğrenme, borçlanma ve kölece bir zihniyetle yaşama şeklinde düşünmelerini sağlayarak yok edilir. Onlar kendi kimliklerini ve güvenini kaybederler ve sürekli süper devletlerin her zaman haklı olduğunu düşünürler. Onların kültürü üstün ve bizimki zayıf, onların medeniyeti örnek bir medeniyet ve bizimki barbarlığa yakındır. Bu süper devletleri örnek almakla gurur duyarlar. Bağımlılık, çöküş ve geri kalmışlık için lazım olan tüm kötü karakter özelliklerini geliştirirler. Maddi kazançlar için zayıf ulusların çoğu, din ve kimlikleri de dâhil olmak üzere, herhangi bir şeyi feda etmekten çekinmezler. Onlar sadece bazı maddi kazançlar uğruna bu süper devletlere hizmet etmeye her zaman gönüllüdür. İslami

dünya görüşüne göre, bütün güç, zenginlik, gösteriş ve onları büyüleyen dünyanın ihtişamı geçicidir ve insanı sınamak içindir ki, bunları hatırlatmamız gerekir. Birçok kişi, yanılıya düşerek sadece dünyevi hayattan zevk almak için yaratıldıklarına inanmıştır, böylece rahat ve lüks içinde yaşama arzusu sebebiyle doğru yoldan sapmaktadır. Sonuç olarak, böyle insanlar, samimi ve iyi niyetli dostlarının nasihatlerine aldırılmamaktadırlar. Onlar zevk veren fırsatların aslında sadece insanların nasıl davrandığını sınavan bir araç olduğunu anlayamamaktadırlar. Herhangi yüce bir amaç olmaksızın yaratıldığımız gibi yanlış bir fikrin kurbanı olmamalıyız. Kur'an-ı Kerim'de "Sizi boşuna yarattığımızı ve bize tekrar döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?" şeklinde buyurulmaktadır. (23:115) Bu, bütün zamanımızı sadece bizi faydalı sonuçlara götürmeyen faaliyetlere; spor, oyun ve eğlence gibi anlamsız şeylere ayırmak için yaratılmamış olduğumuz anlamına gelir. Şu yapay eğlence çağında, uyuşturucu, cinsel ilişki ve alkol kültüründe, herkesin bu önemli uyarıyı fark etmesini sağlamak için tüm gücümüzle çağrı yapmaya ihtiyaç vardır. Nihai gerçeklik bu dünyada gizli olduğundan, hakikati algılamaktan yoksun olan ve yüzeysel düşünen kişiler, kendilerini yanlış inançların tuzağına düşüren birçok şeyle karşılaşmaktadır. Bu yanlış inançların bir sonucu olarak, insanlar laiklik, bilimsellik, görecelik, yararcılık vb. gibi modern ideolojilerin kurbanı olmaktadır. Günümüzde birçok kişi kendini hayatın gerçeğine pervasızca karşı gelen çeşitli işlere kaptırmaktadır. Bizim gelişim programlarımız, ideallerimiz ve teorilerimiz, insanların herhangi bir amaç olmaksızın yaratıldığı şeklindeki bu yanlış algının tezahürleridir. Mevcut sınırlı dünyanın ötesinde herhangi bir şey algılayamayanlar ve bu hayattan sonra başka bir hayatın olduğunu anlamaktan aciz olanlar ahiretteki hayatla dalga geçebilirler. Bu yalnızca onların idrak ve muhayyile yoksunluğunu ortaya koymaktadır. Oysa gerçek şu ki, ahiret hayatı için olan ihtimaller onların fikirleri gibi dar ve sınırlı değildir. İslami dünya görüşü asıl gerçekliği neyin oluşturduğunu ayrıntılarıyla ifade etmiştir; kişinin benimsemesi gereken tutumu ve izlemesi gereken yaşam tarzının temel bilgilerini açıklamıştır. İslami dünya görüşü tarafından özetlenen detaylar, varsayım ve fanteziden ziyade sağlam bilgiye dayanmaktadır.

Küreselleşen fantezilerin, safsataların bilgi teknolojisi dünyasında, Müslümanlardan önce başka büyük bir sorun daha vardır ki, bu da düzeni olmayan insanlığa bilginin ışığını hatırlatmak ve bu ışığı barış, refah, mutluluk ve kalkınmanın gerçek rotasına yönlendirmektir. Müslümanlar toplu bir şekilde İslam'ın taleplerine cevap veremedikleri sürece bu sorunu aşamazlar. İslam'ın somut gerçeklik açısından açıkça gösterilmesi gerekmektedir. Müslümanlar, bu nedenle, İslam'ın tüm öğretilerini bir hayat biçimi gerçekliğine çevirmek için vazifesine müdriktir. İslam kendi yaşam çerçevesine dayalı olarak kendi kültürünü ve kendi uygarlığını geliştirmek zorundadır. İslam'ın, erkek ve kadınların edep, namus ve haysiyet gibi değerlerinin korunduğu, mükemmel ve sağlam bir toplum görüşü vardır. Bu toplumda müstehcenliğe, yasadışı cinselliğe, çıplaklığa ve seks objeleri olarak kadınların sömürüsüne yer yoktur. İnsanlık tarihi boyunca, kadınlar bugün yapıldığı şekilde asla istismar edilmedi. Tecavülden, aile içi şiddetten, işyerinde cinsel tacizden, daha az ücretle daha fazla işten, gece vardiyasından ve günde oniki saat çalışmaktan, genel evlerden, genel evlerin bulunduğu mahallelerden, kadın ticaretinden mustarip olan kadınlar hakkında şikâyet edenler kişiler kimlerdir? Tüm bu şikâyetler, Uluslararası Çalışma Örgütü ve Dünya Sağlık Örgütü gibi uluslararası kuruluşlardan başka hiç kimse tarafından yapılmamaktadır. Onlar

istatistikleri sunmakta ve kadınlara yapılan bu haksızlıklara karşı şikâyetçi olmaktadırlar.

İslam, kadınların istismarına ve bu adaletsizliğe bir son vermeyi istemektedir. Bu amaçla, bahsedilen suçlara karşı mücadele edebilmek için Müslüman nüfusun bir arada olması gerekir. İslami olarak siyaset, ekonomi ve eğitim sistemleri, Müslümanların çoğunlukta olduğu ülkelerde uygulanmadığı sürece bu başarılamaz. Müslümanlar sevgili ülkelerinde bu sistemleri gerçekçi bir şekilde geliştirmek için kararlı mıdır? Kendilerini, kadınların onurlu bir şekilde yaşadığı ve toplumun gelişimine katkıda bulunulan bir kültür ve medeniyeti güçlendirmeye adanmış mıdır? Kadınlar, güzellik ve manken yarışmaları adı altında elbirliğiyle istismar edilmektedir. Cins-i latif yani kadın, şehvet sahibi insanları eğlendirmek için fiziksel güzelliğini teşhir etmektedir. Dünyanın birçok yerinde milyonlarca insan beslenme, barınma, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçlardan yoksun iken milyonlarca dolar bu tür programlarla israf edilmektedir. Milyonlarca insan, bu 'insancıl toplum' çağında, kimse tarafından önemsenmeden ölüyor. İslam dünya görüşü, insan üzerine metadan daha fazla odaklanmaktadır; ayrıca müminlerine, bütün bu insanları sömürücü sistemlerle ve onların temsilcileriyle, bencil ve cahil liderlerle, liberal ve modern aydınlarla mücadele etmeyi öğütlemektedir. Böylece, herkes bu dünyada bir hayvan ya da sosyal, ekonomik ve siyasi bir varlık olarak değil Allah'ın yeryüzündeki halifesi olarak saygın bir hayata sahip olabilecektir. İnsan insandır; tüm diğer canlılar arasında asil bir canlı, bir insan olmalıdır. İnsanlığın düşüşüne ve intiharına hayat veren bu ilkeleri ve İslam'ın öğretilerini devam ettirmek yerine, Müslümanlar İslam'ı Müslümanların dini, Kuran'ı Müslümanların kutsal kitabı ve son Peygamber Hz. Muhammed'i (sav) Müslümanların Peygamberi olarak millileştirmektedirler. Müslümanlar, İslami değerlerin, kültürün ve İslam uygarlığının sadece kendileri için olduğu ve diğer dinlere mensup olan insanların ve toplumların bunlarla hiç bir ilgisi olmadığı gibi yanlış bir anlayışı benimsemişlerdir. Hakikat olan, İslam'ın doğru yolu bütün insanlığın rehberi demek iken, bu yanlış anlayışın kurbanı olan herkesi için, yabancı bir din ve yaşam biçimi haline gelmiştir. İslam'ın öğretileri insanlığın refahı içindir. Kuran ise tüm insanlığın kılavuzu olan kitaptır. Kim Kuran'ın kılavuzluğunu takip ederse, barış ve huzur yoluna doğru yürür ve kim onun öğretilerini inkâr ederse, modern dünyada görüldüğü gibi terör ve şiddete sebebiyet verir. Sorun şu ki, Müslümanlar İslami ilke ve değerleri ve medeniyetlerin kalkınmasında İslami çerçeveyi tanıtmak konusunda davetçilik rolünü ifa edemediğinden, Allah'ın gazabına maruz kalacaktır.

Halifelik İlkesi

Günümüzde Müslümanlar, birçok şeyi yanlış idrak etmektedir. Örneğin, bir din olarak İslam'ın bireyin ve toplumun sadece ruhsal ve ahlaki gelişimini vurguladığı yanlış anlaşılmaktadır. İslam'a karşı bu yaklaşım, İlahi din olarak İslam'ın, insanın ve yaşadığı toplumun bireysel ve ortak hayatının bütün yönlerini düzenlemek için var olduğu gibi önemli bir gerçeği göz ardı etmektedir. Yaşamın kendi düzeni vardır. İnsan, İslam'ın dünya görüşüne göre, buraya yani dünyaya Allah'ın halifesi olarak, gönderilmiştir. Bu sıfatla, uygarlığın gelişiminden sorumlu tutulmaktadır. Bir halife olarak başarısızlığı veya başarısı, onun bu dünyadaki medenileştirme rolüne bağlıdır. Allah'ın halifesi olarak, her birey aktif olmalıdır çünkü o, tam olarak tüm insanlığın refahından sorumludur. İslami dünya görüşü, bu yüzden,

Allah'ın halifesi olarak, bu dünyada ve ahirette başarı ve mutlulukla sonuçlanacak bir hayatı sürdürmek için insana ilham vermektedir. İnsanın diğer tüm canlılara hükmetme gücü vardır ama bu canlılara bakma ve sevme sorumluluğunu da taşımaktadır.

Bu gerçeği fark ederek, İslam, bu dünyanın maneviyatını inkâr eden tüm laik ve materyalist ideolojileri reddetti. Kuşkusuz, birçok din hala yaşayan dinler olarak var olmaya devam etmektedir. Ama bütün pratik amaçlar için, tüm dünya dinleri laikliği kabul etmiştir. Muhammed Esed, insanların nüfus sayımında dinlerinden bahsettiklerini gözlemlenmiştir ama pratikte, onlar laiklik ve materyalizmin yeni dinlerini takip etmektedirler. İslam'ın laikliği reddi ve hayatın maneviyat temellerindeki ısrarı, hayatı tek bir birim olarak görür. Muhammed İkbâl'in dediği gibi, İslam hem devlet hem de kilisedir. Bu nedenle, siyasi boyut İslam'ın ayrılmaz bir parçasıdır. Hiç kimse bütünüyle şeriat olmadan gerçek bir İslami hayat hayal edemez. Halifelik kurumu dağıldığından beri, [zaman-mekân bağlamında İslam'ın sosyo-politik sistemi], dört raşid halife dönemini izleyen dönemde, anayasa, danışma, uzlaşma, halife seçimi için halkın rızası, adalet, namuslu iş yapma, fırsat eşitliği, hesap verme sorumluluğu gibi siyasi sistem ile ilgili İslam'ın en önemli ilkeleri gerçek anlamda uygulanamamıştır. Aksine, Müslüman toplulukların siyasi kültürü, uzun bir süre, kralların, sultanların, generallerin, albayların, diktatörlerin, otoriterin, zorba yöneticilerin ve anlaşmazlığın bir tezahürü olmuştur. Hofmann'ın özetlediği gibi, bu kültürün temel özellikleri istibdat, zorbalık, gücü kötüye kullanma, adaletsizlik, baskı, sindirme ve yoksulların istismarıdır.²³ Biz şura [istişare] ilkelerini, özgür halife seçimlerini, adaletin yaygınlaştırılması vb. gibi şeyleri tartışırız ve methederiz ancak tüm bu ilkeler sadece ideallerimiz olarak kalır. Bunları yaşayan bir gerçekliğe dönüştürmede başarısız oluruz. Hepimizin eksikliklerimizden mustarip olmamızın nedeni budur ve son birkaç yüzyıl boyunca geri kalmışlığımızı ve az gelişmişliğimizi iftiharla sürdürmekteyiz. Müslümanların çoğu bu zorluğu anlayamadığından dolayı bununla yüzleşmeyi başaramazlar.

Daha önce de belirtildiği gibi, İslam bütünüyle hayatın düzeniyle ilgili uygulaması için kendi siyasi sistemine sahiptir ki bu da kalkınma yolunu açmaktadır. Şeriatın uygulanması yoluyla İslam'ın uygulanması, gerçek kalkınmayı ve refahı garanti etmektedir. İslami siyasal sistemin kurulamaması, özellikle azınlık olarak yaşayan bu Müslüman topluluklar için, bir dizi soruna neden olmuştur. İslami siyasal sistemin dağılması, Hilafetin önemi konusunda Müslümanların gafletinden kaynaklanmıştır. Bu nedenle, zaman-mekân bağlamında halife ve halifelik kurumunun kurulması Müslümanların önündeki en büyük zorluklardan biri olarak görünmektedir. Özellikle sözde Osmanlı halifeliğinin yıkılmasından sonraki modern dönemde, İslami hareketler Halifeliğin kurulması ihtiyacıyla ilgili kitleler arasında bilinç yaratmıştır. Bu amaçla, İslami devlet gibi çeşitli terimler kullanmışlardır. Bir İslam devletinin kurulması, İslami hareketin önemli hedeflerinden biri haline gelmiştir. Dünya Müslüman topluluklardaki liberal, ılımlı ve modern mezhep inanışları, İslami devlet konusunda Müslümanlar arasında bir sürü karışıklık oluşturmuştur. Bugün gerekli olan şey, Halifeliğin yani bir zaman ve mekân bağlamında İslami siyasal sistemin kurulması için ortak çabaları yönlendirmeksizin Müslümanların tam bir gelişme elde edemeyeceklerini açıklığa kavuşturmasıdır. Burada hiç kimsenin -Halife veya hilafet veya İslami devlet-gibi terimlere

zorla bağı kalması gerekmediğini hatırlaması gerekir ama istenilen şey bu kavramların tam anlamıyla takip edilmesidir. Halifeliğin kurulması, yöneticilerin ve hükümetin her ikisinin de halkın adil ve özgür iradesi tarafından seçilmesi anlamına gelir. İnsanlar karar verme sürecine katılır ve onun ayrılmaz bir parçası haline gelirler. Yönetenler ve kitleler arasında hiçbir ayrılık yoktur. Yöneticiler halkın düşünce ve duygularını temsil eder. Onlar bütün durumlarda kitleler tarafından tamamen desteklenirler. Onlar kitlelerin ihtiyacını karşılarlar. Adalet herkes için vardır. Barış, refah ve zenginliğin düzgün dağılımı garanti edilir. Suç ve yolsuzluk oranı oldukça azalır ve kişi güvenlik duygusundan memnun olur ve kendini güvende hisseder.

Hukukun egemenliği yönlendirme olmadan tamamen güçlenir ve güçlünün elinde bir araç haline gelmez. Hukukun egemenliği İslam için çok önemlidir çünkü şeriat olmadan varlığını sürdüremez. Bu nedenle, şeriatın uygulanması halifeliğin önemli amaçlarından biri haline gelir çünkü şeriat yeni ve taze bir hayat kaynağıdır. Bu, geçmişte zorba yöneticilerin bile tarih boyunca herhangi bir görgü kuralını ya da âdeti şeriatın yerine koymaya cesaret edememelerinin nedeniydi. Müslümanların düşüş ve yıkılışına şüphesiz neden olan insan yapımı yasaların şeriatla değiştirilmesi yalnızca sözde modern dönemde olmuştur. Geçmişte hiçbir hükümdar Kuran'ın, Sünnetin ve şeriatın dünyanın en mükemmel hukuku ve rehberi olduğunu kabul etmemiştir. Bugün Müslümanları bekleyen gerçek mücadele, Kur'an, Sünnet ve Şeriatın üstünlüğünü sağlayabilmektir. Müslümanlar kendi toplumlarında şeriatı uygulama yeteneğine sahip midir? Şeriat, tüm insanların menfaatini gözetir; sömürü ve adaletsizliği sona erdirir. Bu, tüm İslami hareketlerin İslam devletinin kurulmasını vurgulamasının nedenidir ki bu da meşru olarak seçilmiş bir lider tarafından şeriatın tam anlamıyla uygulanmasına eşdeğerdir. İslam'ın hayatın düzeninde ve içinde olduğunu anlamaktan yoksun olan insanlar, İslami hareketlerin, gücü elde etmek için oynanan bir politikaya alet olduğunu ve son derece olumsuz bir şekilde "Batılı" bağlamında siyasileştirildiğini yanlış kavramaktadırlar. İslami siyasal sistemde, bu bir güç ve otorite sorunu değil aksine bir devlet ve hükümet yönetimi sorunudur. Devletin ve hükümetin idaresi bir ayrıcalık değildir; daha çok kişinin hesap verme zorunda olacağı bir sorumluluktur. Devlet ve hükümet, Allah korkusu ile dürüstçe ve içtenlikle kendi özel ve kamusal yaşamında şeriatı takip edenler tarafından şeriatın ışığı altında yönetilir. İslami hareketin sloganı olan tüm gücün yani hâkimiyetin Allah'a ait olması, gene de, insanların seçmede, seçilmede ve karar vermede herhangi bir rolünün olmadığı anlamına gelmemektedir. İslami bir siyasal sistemde, gerçek aktörler insanlardır. Onlar ve onların yöneticileri hem Kur'an ve Sünnet hem de Şeriat çerçevesinde çalışmaktadır. İslami bir siyasal sistemin içinde sayılan yalnızca insanlardır. Onlar, yöneticiler, teologlar, avukatlar, valiler, müdürler, bakanlar, memurlar, politika yapanlar gibi çeşitli mevkilerde Allah'ın vekili olarak hareket ederler. İslam devleti, irşadın temel kaynağı olarak kesinlikle şeriatı takip ederken, insanların tüm işlerinin şura [istişare] ilkesine dayanarak kendileri tarafından halledildiği bir devlettir. İnsanlar esas aktörler olarak her zaman ihtiyatlı ve bir bütün olarak halkın refahı ile ilgili oldukları için otoriter ya da zorba bir yöneticinin İslami bir devlette yeri yoktur.

Devletin, hükümetin ve toplumun muhafazası insanların meşguliyetidir. Hiçbir karar tek taraflı olarak verilmez. Her zaman insanlara danışılır. Siyasetin kirli bir oyun olarak kabul

edildiği ve sözde 'iyi' insanların seçim sürecine katılmayı sevmedikleri bir çağda, İslami hareketlerin liderleri siyasi faaliyetlere katılmıştır ve günümüzde hala katılmaktadırlar. İslami siyasal sistemde, devlet ve din iki farklı kurum değildir. Aslında Ebu'l A'lâ El-Mevdudî, Muhammed İkbâl, Muhammed Esed ve Seyyid Kutub, İslam'da siyasi bir kimlik olarak devletin kaynağını dinden aldığını ısrarla ileri sürmüşlerdir. Bu anlamda devlet İslam'ın ayrılmaz bir parçasıdır. Devlet İslam'dan ayrılamaz.

Bununla birlikte, İslam devletinin sınırlı bir anlamda bir imam veya din adamları tarafından yönetildiği anlamına da gelmez. Bu halk tarafından seçilmiş liderler tarafından yönetilir. İslami devletin herhangi bir hususi yöntemine karar verebilecek olan insanlardır ama bu da kesinlikle şeriat çerçevesinde işleyecektir. Gerçekte, İslam devletinin kurulması istibdata ve otoriter yönetime karşı öldürücü bir darbe olacaktır. Nitekim tüm modern Batılı güçler, İslam devletlerinin kurulmasını istememektedir çünkü onlar sadece yorulmadan destekledikleri müstebit ve otoriter yöneticilerin vasıtasıyla İslam dünyasında kendi hâkimiyetlerini sürdürmektedirler. Müslüman topluluklar içinde halkın çoğunluğu modern Batılı güçlerin bu siyasi stratejisini hala anlayamamaktadır. Müslümanlar bu sorunla yüzleşirler ve İslam devletlerini kurarlarsa başarılı olacaklardır, aksi takdirde onların kaderi mühürlüdür. Onlar geri ve gelişmemiş olarak kalacaklardır.

Eğitim ilkesi

Yirmi birinci yüzyılın başlarından beri, Batının eğitim modelleri ödünç alınıp kuvvetli bir şekilde Müslüman dünyasının içine nüfuz ettiği zaman; İslam dini geleneğini yeniden canlandırmak isteyen düşünürler ve aydınlar, Müslüman topluluklara bu modern batı eğitiminin olumsuz etkileri ile ilgili uyarılarda bulundular. Ancak Müslümanların hemen hemen hepsi bu uyarıları göz ardı ettiler ve günümüzde İslam kültürünün ve uygarlığının kayboluşuyla bedelini ödemektedirler. Bundan dolayı 1970'ten beri, bu durumu düzeltmek için epeyce ortak çaba sarf edildi. İçinde birçok Müslüman ülkenin eğitim bakanının da bulunduğu eğitim sorunlarıyla ilgili çeşitli uluslararası konferanslar düzenlendi. Kararlar alındı ve oldukça fazla sayıda makaleler ve kitaplar yayımlandı. "*Bilginin İslamlaşması*" akımı başlatıldı. Fakat bugün bile, eğitimin düalistik sistemi, yerleşik bir sistem olarak hala devam etmektedir. Müslümanlar hala yabancı değer sisteminden elde edilen, yabancı ideolojilerle sabit, yabancı aksiyomlara dayalı ve İslam'ın dünya görüşüyle tamamen bağlantısız bir uygarlık ve bilgi yapısıyla çevrelenmiştir. Maalesef, İslam toplumlarındaki her şey bu bilgi yapısı üzerine kuruludur ve Müslümanların bu yabancı uygarlığın sahiplerine boyun eğmekten başka şansları yoktur. Bu boyun eğmeden kurtulmanın ve ekonomik, sosyal ya da ahlaki olarak Müslümanların karşılaştıkları bu problemleri kökünden yok etmenin tek yolu var olan bilgiyi İslam eksenine uygun halde geri getirmek ve dolayısıyla Müslümanların mevcut acınacak ve içler acısı durumunu devam ettiren zihinsel ve kültürel işgali engellemektir. Bir süre önce, dünyanın en fazla Müslüman nüfusuna sahip olan Müslüman bir ülkede bulunan meclis üyeleri alenen dudaktan öpüşme ile ilgili bir yasağı da içeren pornografi karşıtı bir yasa tasarısı önerdiler. Bu yasa tasarısı aynı zamanda halkın çıplaklığını, erotik dansları ve seks partilerini de yasaklamayı amaçlamaktadır.²⁴ Bu, Müslümanların

kültürel ve sosyal hayatının endişe verici durumlara ulaştığını göstermektedir. Dünyanın her yerindeki Müslüman gençler modern dünya görüşünün, düşünce tarzlarının ve modern hayatın etkisi altındırlar. Bunlar gençlere, dünyanın geri kalanında yaşayan ya da okuyan birçok Müslüman arasında olduğu gibi, Müslüman dünyanın başlıca kent merkezlerinde görülebilen büyük bir etki ile doğrudan ve çabucak tesir etmektedir. Bu mevcut modern ve geleneksel eğitim sistemleri, bütün bu etkilere kendinden emin bir şekilde ve cesaretle karşı gelebilecek ve İslami terbiyelerini koruyabilecek türde öğrenciler yetiştiremezler. Mevcut eğitim sistemleri, aynı topluluğa mensup ve aynı dili konuşan ancak iki zıt dünya görüşünü temsil eden mezunlar yetiştirdiği için, Müslüman topluluklar arasında bir çatışma meydana getirmiştir.

Günümüzde modern Batı eğitiminin kendisi büyük bir krizin içindedir ama bizim aydınlarımız ve liderlerimiz bunun farkında değillerdir. Mevcut eğitim sistemi Müslümanlar için iki misli tehlikelidir, çünkü kendi içinde kriz durumundadır ve aynı zamanda İslami dünya görüşüyle ve İslam'ın son derece önem verdiği değerlerle ihtilaf halindedir. Dahası modern batı eğitim sistemi bilginin dünyevileştirilmesine dayanmaktadır. Maddi egemenlik, benlik gelişimi, faydacılık, görecilik, bilimcilik ve batı hümanizmi, İslami dünya görüşünün reddettiği modern Batı eğitim sisteminin en değerli amaçlarıdır. Birçok Müslüman toplumunda, nüfusun en iyi eğitilmiş kısmı görünüşte İslami olmaktan daha çok batılıdır. Din karşıtı propagandalardan aldatılarak etkilenmişler ve dünyevileşmişlerdir. Bunların birçoğu İslam ve İslami dünya görüşü hakkında çok az fikre sahiptir. Modern Batı eğitim sistemi, birçoğu İslami dünya görüşünü kabul etmeyen ama Müslüman topluluklarının zihinsel, yazınsal ve politik meselelerini kontrol etmek için konumlandırılmış eğitilmiş insanlardan yeni bir sınıf yaratmada başarılı olmuştur. Elbette, İslam'ın temel özelliklerine ve prensiplerine bağlı değillerdir. İslam kültürünün gerçek ruhu onlara yabancıdır. İslam'ın toplumsal teşkilat karakterinden ve onun sosyal kanunlarından habersizdirler. Onlar, İslam'ın tarihin bir parçası olmayı kabul etmediğini, aksine tarihin gidişatını değiştirdiğini ve kendi tarihini yarattığını fark etmezler.

Yenilenmiş rejimler tarafından tasarlanan ve uygulanan eğitim politikaları kazançlı sonuçlar ortaya koymamıştır. Ulusal ekonomik kalkınma hedefine ulaşmak için yararlı olan bilimsel becerilerle birlikte ulusal değerleri de geliştirmek amacıyla uygulanan eğitim programı, yalnızca İslami dünya görüşüne dayalı değildir. Sanayi ve tarım sektörlerinde kalkınma için yeni mühendislik ve teknik beceriler oluşturmayı hedefleyen liderler, bu amaca ulaşmada başarısız olmuşlardır. Modern eğitim sisteminin tanıtımı ilerlemenin ve refahın yolu olarak görülmüştür. Modern disiplinlerdeki en son gelişmeleri öğretmek amacıyla Batı eğitilmiş Müslümanlar tarafından tasarlanan yeni eğitim programı, beklenen sonuçları getirmemiştir. Ellerinde taşıdıkları Modern batı eğitimi meşalesi ile, ilerleme ve ulusal gelişim yolunda ilerleyecekleri coşkuyla ifade edilmiştir. Buna karşılık, bütün bunlar Müslümanların kültürlerini, geleneklerini ve kendilerini hor görecekle ve küçük düşürecek zihinsel sömürcüleme sebep olmuş ve İslam'ın uygulanabilirliği konusunda Müslümanların güvenini yok etmiştir. Sonuç olarak, hayatın gerçek zorluklarına kendilerini hazırlamada başarısız olmuşlardır. Milliyetçi vatanseverliğin sarhoşluğuna dayanan eğitim, Tanrı'ya olan güveni ve İslamiyet'e

teslimiyeti öğretmekte başarısız olmuştur. Bizce, Müslümanlar acilen harekete geçmeli ve kendilerine ait etkili bir eğitim sistemi oluşturmak için stratejiler geliştirmelidirler. Mevcut hükümetler, eğitim sistemini düzenlemek yerine kontrol etmekle daha fazla ilgilenmektedir. Müslümanlar bu alanda hızla önlem alamazsa, diğer tüm alanlarda başarısız olacaktır. Bütün reform ve değişimler, onların eğitim sistemindeki değişikliğe bağlıdır. Müslümanlar eğitim sistemlerinin bağımsız olduğundan emin olmalıdır. Ülkelerinin vatandaşı olarak Müslümanlar devletlerinden mali yardım almalıdır ancak eğitim kurumlarının, öğrencilerin ve akademisyenlerin özgürlüğünü kısıtlamalarına izin verilmemelidir. Bugün, İslam'ın dünya görüşüne dayalı özgür ve bağımsız bir eğitim sistemine ihtiyaç vardır. Bu hedefe ulaşmak zor değildir. Herhangi bir hükümetten ve hükümete bağlı bilim adamlarından herhangi bir mali yardım talep etmeyen İslami sivil toplum kuruluşları bu amaçla bir hareket başlatmak için çabalamalıdır. Eğitimi geliştirmek için uluslararası bir konsey oluşturulabilir. Bu konsey, zaman-mekân bağlamında radikal ama İslami bir eğitim sistemi tasarlamakla sorumlu olmalıdır.

İslami Hareket İlkesi

Yukarıdaki analiz, İslami düşüncenin ve İslami hareketin gelişimiyle derinlemesine ilgilidir. İslami hareketin kendi vurgusunun nerede olduğunu daha net açıklaması gerekmektedir: bireyin manevi boyutunun mu yoksa maddi yönün mü gelişiminde ya da bunların her ikisinin de birlikte geliştirilmesinde mi? Eğer İslami dünya görüşü en doğru manasıyla manevi gelişim anlamına geliyorsa, o zaman İslami hareketler mevcut ideolojilerle ve eylemcilerle var gücüyle mücadele etmelidir. Belirli ideolojik yönelimleri içeren yalnızca siyasi hareketler olmaktan ziyade, İslami hareketlerin geleneksel, modernist ve batı modelleriyle değiştirmek için alternatif manevi, siyasi ve entelektüel bakış açıları aradığını ve güçlü bir manevi ve entelektüel hareketin parçası olduğunu büyük bir gayretle göstermesi gerekmektedir. Sadece insanın otoriter ve baskıcı rejimlerden kurtuluşu anlamına gelmemelidir; aynı zamanda etik, ahlaki, politik ve teknolojik gibi daha güçlü modeller için bir temel sağlamalıdır. Tüm düzenlerin temeli ilahi olmalıdır; insanlar kendi düzenlerini dayatmamalıdır. Evrensel olan Kur'an'daki ilahi kaidelerle bildirildiği gibi, Müslümanlar sezgi yoluyla manevi düzeni takip etmelidir. Bu nedenle, şeriat tarafından sunulan ilahi düzen, insanlığın refahı ve sefaleti önlemek için gereklidir. Terörizmin bugünkü durumu, şiddet, güvensizlik duygusu, hastalıklar, suçlar, toplum ve ortamdaki krizler, siyaset ve ekonomideki yolsuzluk, adaletsizlik, sömürü ve zenginliğin dengesiz dağılımı hem laik ideolojilerden hem de çağdaş siyasi yönetimden kaynaklanmaktadır. Çağdaş İslam ideologları, İslam ve cahiliye arasında hiçbir uyumun olmadığını ısrarla söylerken haklıydılar (güncel anlamda, cahiliye, sözde modernlik dâhil tüm laik ideolojileri ifade eder). Batılı modernliğiyle mutabakat yapılmaması, İslami ve gayri İslami idealler arasında algılanan temel uyumsuzluk nedeniyledir. Manevi ve zihinsel devrim, bu yüzden, Müslümanların hedefi olmalıdır. Onlar tüm kargaşa ve krizin kaynağı olan her türlü güçle, sistemle, ideolojiyle ve felsefeyle entelektüel açıdan mücadele etmelidir. Bireyler bugünün ve geçmişin prangalarından kurtulmalı ve onlara yeni bir yaşam tercihi verilmelidir. Ancak, böylesi yeni bir hayat, bireyin İslam'ın yolundan gitmesi veya gitmemesiyle ilgili gerçek bir seçim şansına sahip

olması anlamına gelen yeni bir dünya görüşü sağlamasıyla mümkün olur. Başlangıçta İslamcılar, tüm insanların haklara eşit şekilde sahip olduğu fikrine öncülük etmişler; ister ekonomik veya siyasi isterse cinsel ya da sosyal anlamda olsun, insanoğlunun hayvanlar gibi değil de en iyi Allah'ın kulu olan 'birey' olarak idrak edilmesi gerektiği fikrini ortaya koymuşlardır. Bu fikirlerin tamamı, hiyerarşik laik politikaları ve sosyal düzeni köklü bir şekilde etkilemiştir. İslamcılar, Allah tarafından istenildiği şekilde, manevi ve mantıklı bireyler olarak insanların akıllarını dünyayı anlamak ve daha iyisiyle değiştirmek için kullanmaları gerektiğini savunmuşlardır. Pratik olarak, onlar, manevi ve ahlaki değerler temelinde toplum menfaatlerinin yanı sıra İslami dünya görüşü tarafından açıklanan, her bireyin ve toplumun genel refahı, özgürlük, eşitlik, kardeşlik, adalet gibi değerleri savunan Allah kulu olarak bireylerin dengeli gelişimi gibi bireylerin artan ihtiyaçlarını da güvence altına almak istediler. Gerçekçi ve bilimsel bir ideolojik bakış açısı geliştirdiler. Onlar, hayatın her bir alanını dikkate alarak, bireyi ve toplumu, geleneği ve yeniliği, otoriteyi ve özgürlüğü, hiyerarşiyi ve eşitliği, rekabeti ve işbirliğini benzersiz bir şekilde birleştirmişlerdir. Hayat bölümlere ayrılmamıştır. Ne birey toplum uğruna kendini feda etmiştir ne de toplum birey uğruna kendini feda etmiştir. Onlar bireyin ve toplumun yeni bir modelini sunmuşlardır. Kalkınma amaçlarının diğer kültür ve medeniyetlerden farklı olduğunu herhangi bir manevi karmaşa olmaksızın bildirmişlerdir.

Çağdaş İslamcılar bütün bunları daha fazla güç ve ilimle devam ettirmek zorundadır. İslamcıların, dünyanın her türlü malını, zenginliğini ve gücünü biriktirse bile herhangi bir medeniyetin kendi anlayışı olarak insandan daha çok maddeye önem vermesi durumunda, gerçek mutluluktan, ahlaki değerlerden ve manevi ilerlemeden yoksun kalacağını ve kendi sosyal problemlerini çözemeyeceğini kanıtlaması gerekmektedir. Sosyal problemlerin çözümü ve insanın sefaletten kurtulması inanç ve ahlak temelleri gerektirir; yalnızca maddi güç ve zenginliği elde etmenin ya da doğayı ve uzayı ele geçirmenin bu açıdan hiçbir etkisi yoktur.

Ne yazık ki, hayat veren bu sesin etkisi liberallerin, ılımlıların ve modernistlerin hayat alan görüşleri tarafından azaltılmıştır. Onlar bütün dünyada Müslümanlar arasında karışıklık ve kargaşa yaratmışlardır. Bu karışıklık ve kalkınmanın laik modellerinin uygulanması sonucunda, genç Müslümanlar modernleşen toplumda uyuşturucu, cinsellik ve alkol kültürünün kurbanı olmaktadır. İslami hareket şu an, faaliyetlerinden taviz vermeksizin kendi devrimci ruhunu korumak olan en büyük mücadelesiyle karşı karşıyadır. Aydınlar ve liderler, sosyal ve politik konularla İslam'ın alakasını ikna edici bir şekilde tartışma gereği duymaktadır. İslam'ın kapsamlı ve bütün ahlaki görünümünün önemi devrimci terimlerle açıklanmalıdır. İslami düşüncenin özünde, çağımızda terör ve şiddet, iyi ahlak için bilgi anlayışı yerine modernlikten ve güç için bilgi anlayışından kaynaklanmaktadır. Onlar, İslam'ın bir çeşit zorlayıcı güç olduğu ve ahlaki ve politik eylem için etkisiz olduğu gibi düşünceleri reddetmelidir. Kavramsal düzeyde, modernleşmenin ve kalkınmanın laik modellerinin toplumu tamamen bozduğunu kabul etmelidirler. Bu yüzden, İslami hareket çağdaş toplumların tam bir dönüşümü için çağrıda bulunmaktadır. Çağdaş toplumun yeni bir dönüşümüne duyulan ihtiyaç, İslam'daki değişiklik fikrinin güvenilir bir fikir olduğunu onaylamaktadır.

Bütün bu teorik iddialar sadece dinamik bir İslami sosyo-ekonomik ve politik düzen kurulduktan sonra ispatlanabilir. Bu bağlamda, İran İslam Cumhuriyeti'nin katkıları çok ümit verici değildir. İran İslam Cumhuriyeti'nin aydınlarının ve yöneticilerinin, genç Müslümanların hakiki entelektüel temel üzerinde daha fazla odaklanmaları gerekmektedir. İslami eğitim sisteminden geçtikten sonra genç kuşağın İslami hedefler için daha inançlı olmaları gerekmektedir. İran'daki genç Müslümanların İslam'ın dünya görüşünden tam olarak tatmin olmadıklarını duymaktayız.

Aynı durum Türkiye'deki mevcut hükümet için de geçerlidir ve kendilerinin İslami olmadığını iddia etseler de tüm dünya onların İslam'ı temsil ettiğini bilmektedir. Onların stratejileri genç Müslümanların eğitimle ilgili gelişimini göz önünde bulundurmalıdır. Eğer radikal bir değişiklik hemen mümkün olmazsa, o zaman bu alanda uzun vadeli bir planlama geliştirmeleri gerekmektedir. Bütün tutumlarında, Allah'a olan güvenlerini göstermeleri gerekmektedir. İslami hareketin ve yönetiminin önündeki en zor mesele, İslam'ı ulusal ve toplumsal önyargılardan kurtarmaktır. Bu, İslami hareketlerin Müslümanların zaferini değil de genelde tüm insanları temsil etmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Bu, toplumun refahı için zorluklara göğüs gererek ve değişen koşullar altında adil ve müreffeh bir toplum inşa etmek için çaba göstererek, yaşamı çağdaş dünyayla kenetleyen yeni bir adalet toplumu oluşturmak anlamına gelmelidir. Burada doğru yorumlanması gereken anahtar ideolojik kavramlar İctihat ve cihaddır ve asıl önemli amaç Batılı gözlemciler tarafından yanlış anlaşıldığı gibi siyasi gücü geri kazanmak değil İslam'ın dünya anlayışını yenilerken yeni, dinamik ve canlı bir medeniyet kurmaktır. Yeni bir medeniyet kurmak, içtihat ve cihadın sağlam prensiplerinin uygulanmasını gerektirir. İctihat ve cihadın her ikisi de Allah yolunda çabalamak anlamına gelmektedir ki içtihat idrak ve akıl yoluyla, cihad ise fiilen Allah katında gayret etmek demektir. Buna göre, İslami dünya görüşüne güven duyarak yeni bir bilinç geliştirilmelidir. Müslümanlar yabancı düşünce, davranış, kılık, üslup ve çözümleme şekilleri dâhil olmak üzere köklü bir reform süreciyle yaşamın bütün alanlarında yabancı kültür ve güçlerin tüm etkilerini ortadan kaldırmalıdır. Onlar sadece vaatte bulunmamalı aynı zamanda birçok Müslüman topluma hükmeden despotik, otoriter, aşırı merkezîyetçi, rüşvet almaya alışmış, dürüst olmayan ve sömürme eğilimindeki yönetimi sona erdirmenin de garantisini vermelidir. İslami düşünce yönetimi hilekârlıklardan ve adaletsizliklerden uzak, Allaha karşı sorumlu ve kendini insanların genel refahına adanmış olmalıdır. Şura (istişare) için gerçek bir ortam ve temsili bir yönetim modeli sağlanmalıdır. Eğer İslami akımlar bu konuda başarısızlığa uğrarsa, Müslümanlar da başarısız olur; çünkü İslami akımlar siyasi partileri değil bütün Müslümanların İslami birlikteliğini temsil etmektedir.

Birçok İslami akım başarılı olmak için benimsedikleri bu genel amaçları, stratejileri ve içtihatçı çabaları paylaşırken, hedefleri politik ve sosyal şartlara göre farklılaşacaktır. Bu stratejiler içinde şiddete ve kanun dışı faaliyetlere kesinlikle yer yoktur. Ancak, bu tek bir stratejiye bağlı kalması gerektiği anlamına gelmemektedir. İslamcıların ya dikkatle izlenen seçim süreçlerinden men edilmesi ya da bu süreçlerin anlaşılır bir şekilde gerçekleşmemesi, Müslüman topluluklarının acı bir gerçeğidir. Her iki durumda da, kanuna aykırı bir strateji

kabul edilemez. Bu, onların irfan ve zekâlarının sınanmasıdır. Birçok İslami akım farklı değişim stratejileri benimsemiştir. Aslında bu İslami akımların önündeki bir zorluktur. Laik partilerin başarısını, stratejilerin başarısızlığı ve İslamcıların irfanı olarak görüyorum. Laik rejimleri suçlamıyorum. Onlar gücün kendilerinde olmasına bakacaklardır. İslamcılar, Müslümanların büyük çoğunluğunun laik liderlere karşı olduğundan emin olmalıdır. Cezayir’de, İslam Kurtuluş Cephesi, 1991 milli seçimlerinin ilk iki oylamasında büyük bir zafer elde etmiştir. Bununla birlikte, ikinci raunttan önce, hükümet ve askeriye gücün İslamcılara geçmesinin sonuçlarından korktuğu için seçim işlemini iptal etmiştir. Bu, tüm insanlığın idrak noksanlığından başka bir şey değildir. Kırk yıl geçti ancak kayıtsız insanlık yine kayıtsız kalmaya devam etmektedir. Kimse Cezayir ve Cezayir’de sözde demokratik yönetimin kurulması hakkında konuşmamaktadır. Türkiye’deki Refah partisi 1995 seçimlerinde en yüksek oyu almıştır. Lideri Necmettin Erbakan koalisyon hükümeti oluşturmuş ve başbakanlık görevini üstlenmiştir. Fakat 13 aydan az bir süre sonra, ilk olarak iktidardan inmesi için zorlanmış ve sonra 1998’in başlarında, ordunun baskısı altındaki yargı sisteminin emriyle partisi kapatılmıştır. Bu laik dünyanın inanç noksanlığının diğer bir somut örneğidir. Eminim ki, İslami hareketler usta ve akıllı başında stratejileriyle insanlık için yeni bir hayat ve anlayış oluşturabilir. Müslümanların önündeki zorluk budur. İslami akımın önündeki en büyük zorluk ise kitlelerin büyük ve yaygın desteğini hangi yolla kazanabileceğidir. Devrimci söylev Müslüman topluluklar içindeki çeşitli grupları bir araya getirme yeteneğine sahip midir? Siyasi amaçları için manevi kuvvetlerini nasıl harekete geçirecekler? Onların dünya kamuoyunu kendi istedikleri şekilde etkilemeleri mümkün olacak mıdır? Bunlar İslami hareketin cevaplaması gereken sorulardır. Kendilerinin, dünyadaki bütün insanların refahıyla ilgili olduklarını göstermeleri gerekmektedir. İnsanlık için yıkıcı olan ve zorba rejimleri destekleyen laik modeli düşünsel anlamda reddeden güçlü duruşları, İslam’a bağlılıkları ve derin anlayışlarıyla beslenen güçlü karizmatik etkileri dünyanın fikrini değiştirebilir. Son olarak, mantıksız, gelenek bağımlısı olan dogmatik teröristler, köktendinciler ve militanlar gibi İslami hareketlerin çarpıtılmış ve önyargılı görüntüsünün düzeltilmesi gerekmektedir ve onların barışı, refahı ve mutluluğu vadeden yeni ve daha güçlü bir medeniyetin mimarları olarak gerçek görüntüleri tekrar öne çıkarılmalıdır. Bu, İslami hareketlerle alakalı olduğunu iddia eden herkesin karşılaşacağı bir zorluktur.

Dipnotlar

- ¹ Francis Fukuyama, The Great Disruption: Human Nature and the Reconstitution Of Social Order, The Free Press, New York, 1999] , p.137.
- ² a.g.e., s.138.
- ³ a.g.e., s.250
- ⁴ a.g.e., s. 64.
- ⁵ Seyyed Hossein Nasr, A Young Muslim's Guide to the Modern World, op. cit., p. 123.

- 6 See Munawar Haque, Sayyid Abul Ala Mawdudi's Views on Ijtihad and their Relevance to Contemporary Muslim Society, unpublished Master's Thesis, Department of Usuluddin and Comparative Religion, International Islamic University, Malaysia, 2004.
- 7 Hamid Algar, "Islam and the Intellectual Challenge of modern Civilization," in Altaf Gauhar, editor, *The Challenge of Islam*, op. cit., p.284
- 8 a.g.e., s.290.
- 9 a.g.e.
- 10 a.g.e.
- 11 Muhammad Qutb, "What Islam can give to Humanity Today, " in Altaf Gauhar, editor, *The Challenge of Islam*, op. cit., p. 314
- 12 Berrand Russell, *The Scientific Outlook*, Routledge, London, 2001, p. xxix
- 13 a.g.e., s.221.
- 14 a.g.e., s.220.
- 15 Hamid Algar, "Islam and the Intellectual Challenge of modern Civilization," in Altaf Gauhar, editor, *The Challenge of Islam*, op. cit., p. 291
- 16 AbdulHamid A. Abu Sulayman, *Crisis in the Muslim Mind*, translated by Yusuf Talal DeLorenzo, International Institute of Islamic Thought, Herndon, 1993, p.13
- 17 a.g.e.
- 18 Khurshid Ahmad, (ed.), *Islam - Its Meaning and Message*, Ambica Publications, New Delhi, 1977; Altaf Gauhar (ed.), *The Challenge of Islam*, Islamic Council of Europe London, 1978; *The Muslim World and the Future Economic Order*, The Islamic Council of Europe, London, 1979.
- 19 Mohammad Iqbal, *The Reconstruction of Religious Thought in Islam*, Kitab Bhavan, New Delhi, 1994, p. 2.
- 20 Sayyid Abul Ala Mawdudi, *Islamic Way of Life*, International Islamic Federation of Student Organizations, Salmiyah, Kuwait, 1983, p.1.
- 21 Al-Quran 42:13; 22:78; also John L. Esposito, *Islam the Straight Path*, Oxford University Press, Oxford, 1998, p.15.
- 22 Muhammad Munawwar, *Iqbal and Quranic Wisdom*, Noor Publishing House, Delhi, 1986, p. 47
- 23 Murad Wilfried Hofmann, "Governing under Islam and the Islamic Political System," *The American Journal of Islamic Social Sciences*, Vol. 18, No.3, 2001, p.83
- 24 *New Strait Times*, Tuesday, March 9, 2004, p.B23